

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2016-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristián Jindra

Eutanazie jako etický a právní problém

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2016-2019

BACHELOR THESIS

Kristián Jindra

Euthanasia as an ethical and legal problem

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 18. 02. 2019

Jméno autora: Kristián Jindra

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Petru Nesvadbovi, CSc., za jeho odborné vedení, pomoc s orientací v problematice, konstruktivní kritiku, čas a za jeho velice vstřícný přístup během psaní mé bakalářské práce. Jsem moc rád, že mě k tomuto téma přivedl a pomohl mi rozšířit povědomí o něm.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o fenoménu eutanazie, který je v současnosti předmětem řady odborných pojednání z pohledu rozličných vědních disciplín (psychologie, lékařství, práva, sociologie, ale i religionistiky a kulturní antropologie), ale který je rovněž vděčným tématem žurnalistického i běžného občanského diskursu. Tato mnohorozměrnost způsobuje, že se stává velmi obtížně uchopitelným a je proto zapotřebí, stále znovu se snažit precizovat pojmy, s ním spjaté, a vést seriózní a argumentovanou rozpravu. Z tohoto důvodu se bakalářský text soustředí na dvě roviny: rovinu etickou a rovinu právní. Teoretickou reflexi doplní pak autor provedením, vyhodnocením a interpretací vlastního empirického šetření.

Klíčová slova

Eutanazie, Etika, Lékařská etika, Dobrá smrt, Přísaha Hippokratova, Asistovaná sebevražda, Zdravotní péče, Autonomie pacienta, Lidská důstojnost, Paliativní péče, Smrt

Annotation

The bachelor thesis deals with the phenomenon of euthanasia, which is currently the subject of a number of professional treatises from the point of view of various disciplines (psychology, medicine, law, sociology, as well as religion and cultural anthropology) but which is also a grateful topic of journalistic and ordinary civic discourse. This multidimensionality makes it very difficult to grasp and it is therefore necessary to constantly try to clarify the concepts associated with it and to lead a serious and argued debate. For this reason, the bachelor's text focuses on two levels: the ethical plane and the legal plane. The theoretical reflection is then complemented by the author, the evaluation and the interpretation of his own empirical investigation.

Keywords

Assisted suicide, Death, Euthanasia, Ethics, Good death, Health care, Human dignity, Medical ethics, Oath of the Hippocrates, Palliative care, Patient autonomy

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	10
1.1 Charakteristika základních pojmů.....	10
1.2 Stručný historický exkurz.....	14
1.3 Pojem eutanazie, druhy eutanazie, pojem asistované sebevraždy.....	19
1.3.1 Pojem eutanazie.....	19
1.3.2 Druhy eutanazie.....	19
1.3.3 Pojem asistované sebevraždy.....	22
2. ETICKÉ ASPEKTY EUTANÁZIE	26
2.1 Etika a lidské umírání, filosofický problém smrti.....	26
2.1.1 Filosofický problém smrti.....	26
2.1.2 Etika a lidské umírání.....	29
2.2 Eutanazie: Argumenty „pro a proti“.....	31
2.2.1 Argumenty: Pro.....	31
2.2.2 Argumenty: Proti.....	36
2.3 Co je lidská důstojnost? Eutanazie a paliativní péče.....	41
3. PRÁVNÍ ASPEKTY EUTANÁZIE	45
3.1 Právní úprava v současné ČR.....	45
3.1.1 Aktuální právní úprava.....	45
3.1.2 Pokusy o změnu.....	46
3.2 Situace ve vybraných evropských zemích.....	49
3.2.1 Švýcarsko.....	50
3.2.2 Nizozemí.....	52
3.2.3 Belgie.....	53
PRAKTICKÁ ČÁST	55
DOTAZNÍK	55
4.1 Názory odborníků.....	55
4.1.1 Pohled teologa - Dr. Ing. René Milfait, Th.D.....	56
4.1.2 Pohled psychologa - PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D.....	58

4.1.3. Pohled filosofa - doc. PhDr. Mgr. David Krámský, Ph.D.....	60
ZÁVĚR – MŮJ POHLED NA EUTANAZII.....	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64
SEZNAM ZKRATEK.....	68
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Hlavním cílem této bakalářské práce je zachytit pohled na eutanazii z různých typů pohledů a pokus o zodpovězení otázky: eutanazie – ano či ne? Na toto téma se budu dívat z pohledu umírajícího, lékaře, příbuzných, filozofů, ale i státu a jeho právního systému. Eutanazie je v současnosti předmětem řady odborných pojednání z pohledu rozličných vědních disciplín a s ubíhajícím časem se pohled na ni neustále mění. Zprvu si rozebereme základní pojmy, jako je eutanazie, etika, Hippokratova přísaha, lékařem asistovaná smrt a další. Důležitým bodem bude i pohled na eutanazii z historického měřítka, a to i z pohledu různých kontinentů. Dalším bodem teoretické části je definice samotného pojmu eutanazie. Jeho mnohorozměrnost způsobuje, že se stává velmi obtížně uchopitelným a je proto zapotřebí, stále znovu se snažit precizovat pojmy s ním spjaté, a vést seriózní a argumentovanou rozpravu. Dále bude následovat rozdělení a popis několika typů eutanazie, a to i přesto, že v současné době někteří odborníci rozdělení eutanazie popírají. V druhém bodě teoretické části se budu snažit téma uchopit i z pohledu filosofických a etických a morálních aspektů. Filosofický problém smrti je jeho nedílnou součástí. V této části se pokusím vyzdvihnout hlavní argumenty „pro a proti“ a rozebrat téma paliativní péče a pojem lidské důstojnosti. Třetím bodem pak bude řešení tématu z pohledu práva a odborníků.

Praktickou část bakalářské práce vyzdvihnu provedením, vyhodnocením a interpretací vlastního empirického šetření na základě vytvoření vlastního dotazníku, zakončeno vlastním zhodnocením celé problematiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

1.1. Charakteristika základních pojmů

Eutanazie

Světová zdravotnická organizace definuje eutanazii jako: „vědomé a úmyslné provedení činu a jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompletní informovaná osoba s nevléčitelnou chorobou, která dobrovolně, aby její život byl ukončen, Jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchat tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku“¹

Etika

Definována je jako teorie morálky. Je filozofickou disciplínou, která zkoumá morálku nebo morálně relevantní jednání a jeho normy v kategoriích dobra a zla.²

Lékařská etika

Souhrnně označuje etické problémy v lékařství, přesné vymezení tohoto pojmu koreluje s obsahem lékařské etiky jako samostatné vědní disciplíny.³

¹ PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

² PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

³ PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

Přísaha Hippokratova

Přísaha obsahující základní etické principy lékařského povolání. Mimo jiné uvádí: „*Lékařské úkony budu konat v zájmu a ve prospěch nemocného, dle svých schopností a svého úsudku. Vystříhám se všeho, co by bylo ke škodě a co by nebylo správné. Nepodám nikomu smrtící lék, i kdybych o to byl pořádán, ani nikomu nedám doporučení v tom smyslu*“⁴

Asistovaná sebevražda

Asistovaná sebevražda (PAS = physician assisted suicide): akt ukončení života nevykonává lékař, ale pacient sám. Pacient si přeje zemřít, žádá lékaře o prostředek či radu, jak realizovat odchod ze života. Např. zákon v Oregonu a zákon ve státě Washington dovolují dospělým občanům v terminální fázi dále neléčitelných onemocnění, vedoucích k smrti do 6 měsíců, vyžádat si u lékaře předpis na letální dávku léku s cílem letálního účinku. Ačkoliv je v obou státech eutanazie zákonem zakázána, lékařem asistovaná smrt je povolena. Podobné možnosti jsou v Belgii, v Nizozemí a ve Švýcarsku. V České republice je pro asistujícího trestná jako účast na sebevraždě podle § 144 trestního zákoníku, a to i ve stadiu pokusu, sebevražda sama o sobě trestná není.⁵

Zdravotní péče

Zdravotní péče je poskytování diagnostických, léčebných a jiných zdravotních výkonů (dále jen „zdravotní výkon“), soubor činností a opatření prováděných za účelem udržení a prodloužení života fyzických osob, odhalení a odstranění nemoci, vady nebo stavu (dále jen „nemoc“), udržení, obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu, zmírnění utrpení, pomoc při reprodukci a porodu. Za zdravotní péči se považují i zdravotní

⁴ PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

⁵ PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

výkony v oborech odborné zdravotní péče prováděné za jiným účelem než je uvedeno ve větě první. Poskytovat zdravotní služby může fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb. Zdravotní služby mohou být poskytovány pouze u poskytovatelů zdravotních služeb v místech uvedených v oprávnění k poskytování zdravotních služeb; to neplatí v případě návštěvní služby u pacientů přijatých do péče poskytovatele, domácích zdravotních služeb, dopravních zdravotních služeb a zdravotnické záchranné služby podle jiného zákona.⁶

Autonomie pacienta

Stupeň, v němž jsou pacienti a jejich rodiny vtaženi do rozhodovacích procesů v záležitostech týkajících se jejich zdraví, za předpokladu jejich předchozího poučení.⁷

Důstojnost lidská

Lidská důstojnost je pojem často používaný. Pojem právní i filozofický, který zahrnuje aspekty ochrany člověka před špatným a jemu nedůstojným zacházením. Co ovšem lidská důstojnost opravdu znamená, si většinou uvědomíme, až když je nám upírána. Jedním z takových případů může být i ztráta naší fyzické síly, například bojem s nemocí. Pak jsme odkázáni na pomoc lékařů a jejich vlastní vnímání lidské důstojnosti a náš vztah s lékařem.

„Lidská důstojnost neboli humanita je součástí samotného lidství. Je onou specifickou kvalitou, která staví člověka do druhově nezaměnitelné veličiny. Je jeho samotnou identitou. Je hodnotou, kterou je člověk nahlížen jako individuum a současně jako sociální tvor s příslušností k lidskému společenství. Lidská důstojnost je nejvyšší

⁶ STRUK, Petr, BENEŠ, Václav. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví [online]. vystaveno roku 2015. <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/2322-terminologie-pro-hodnoceni-kvality-primarni-pece.pdf>

⁷ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

ústavní princip, který není a nemůže být podržěn ostatním základním právům, neboť se nalézá v jejich jádru. Je jejich těžištěm. Lidská důstojnost ostatní

*základní práva interpretuje, propojuje a současně se stává nástrojem jejich ochrany. Stává se jejich atributem.*⁸

Z pohledu lidské důstojnosti existují ještě dvě teorie, které se dělí podle míry omezení lidské důstojnosti na absolutní a relativní. Zastánci teorie absolutní tvrdí, že ochrana lidské důstojnosti má vždy hlavní přednost před ostatními normami a není v žádném případě připouštěna. Za to zastánci teorie relativní připouští zásah do lidské důstojnosti v přiměřené míře a akceptují ho. Abychom mohli určit, zda je vhodnější užívat pojetí lidské důstojnosti z pohledu absolutní teorie či té relativní, musíme určit, zda je ochrana lidské důstojnosti chápána jako pravidlo nebo pouze jako princip. V tomto případě pravidla jsou normami, které stanovují určitou věc s absolutní platností. Zato principy jsou příkazy, které vyžadují optimalizace. Pokud budeme chápat ochranu lidské důstojnosti jako princip, bude správná relativní teorie. V zákoně nalezneme i pravidla týkající se lidské důstojnosti: Například v čl. 1 Listiny základních práv Evropské unie je uvedeno: „Lidská důstojnost je nedotknutelná.“ Toto ustanovení stanovuje pravidlo, které je porušeno za situace, když princip lidské důstojnosti převládne nad dalšími kolidujícími principy. Obsah lidské důstojnosti na úrovni pravidla je tedy odvozen od obsahu na úrovni principu.⁹

Paliativní péče

Léčba, jejímž cílem je zabránění bolesti, strádání či dyskomfortu nevyléčitelně nemocného nebo umírajícího pacienta. Dle Světové zdravotnické organizace paliativní péče poskytuje úlevu od bolesti, trpení chápe umírání jako přirozený proces, neusiluje ani o urychlení, ani oddalování smrti, integruje psychologické a spirituální aspekty péče o pacienty, nabízí systematickou podporu pacientům a jejich rodinám, pěstuje týmový

⁸ BAUEROVÁ, Veronika. Ústav práva a právní vědy [online]. Vystaveno roku 2018. <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>

⁹ ALEXY, Robert. Lidská důstojnost a princip proporcionality. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting [cit. 15. 3. 2017]

přístup, podporuje kvalitu života a je použitelná i v časně fázi onemocnění současně s jinými způsoby léčby. Důraz je kladen na kvalitu života nemocných.¹⁰

Smrt

Nezvratný zánik celého organismu, přestože některé biologické děje ještě probíhají. Okamžik smrti nastává okamžikem zániku gangliových buněk v mozku.¹¹

1.2. Stručný historický exkurz

Historie eutanazie a samotný pohled na ní se v jednotlivých částech světa liší. Odborné i laické názory na toto kontroverzní téma vycházejí většinou z morálních a etických zásad společnosti, které v minulosti, ale i v současnosti velmi často ovlivňuje i náboženství. Otázkami a odpověďmi na “pro a proti” se zabývají řady významných filozofů již od pradávna, to ale náleží jiné kapitole. Asi mezi největší odpůrce patří křesťané, kteří se pevně drží jednoho z deseti božích přikázání: “Nezabiješ!” Dokonce ani starověké národy se k eutanazii nikdy nepřikláněly, a to i v případě velmi vážných nemocí. Historickou výjimkou bylo usmrcování postižených dětí ve starověké Spartě. Já bych rád tento historický exkurz začal v 19. století s rozdělením na jednotlivá území.

Evropa

Mezi počátky moderní historie eutanazie patří vydání Jorstovy knihy *Právo zemřít*, která vyšla v roce 1895 v Německu. V tomto díle byla poprvé sepsána teorie o právu jedince na požadavek vlastní smrti. I když se jednalo o velmi revoluční dílo,

¹⁰ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

¹¹ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

nedočkalo se žádného většího ohlasu. Opakem však byla kniha *Poskytnutí souhlasu ke zničení života, který život není hoden* od německého právníka Karla Bindinga a lékaře Alfreda Hocheho, která vyšla na svět v roce 1920. Této tenkrát vlivné knize můžeme připisovat legalizaci eutanazie v Německu, ačkoli ani jeden z autorů nacionálním socialistou nebyl a původní myšlenka nebyla rasově motivovaná, navíc byla viděna jako blahodárná sociální forma, která chrání ekonomické zájmy státu. Prvními pacienty byli židé, tenkrát považovaní za občany, kteří mají menší práva na podílení se na sociálním pokroku slavného Německa. Postupem času a hlavně velmi nenápadně se začala eutanazie aplikovat u těžce nemocných Němců s vážnými zraněními, převážně válečných veteránů a senilních osob.

Ve velkém vše propuklo až v roce 1939, kdy se k Hitlerovi dostal dopis od otce těžce nemocného dítěte, který obsahoval žádost o povolení k eutanazii. Hitler jeho žádosti vyhověl a poslal za ním svého osobního lékaře, který zákrok provedl. Po několika dalších podobných případech dětí byl nakonec v Německu založen takzvaný *Říšský výbor pro vědeckou evidenci závažných dědičných a vrozených těžkých chorob*. Jeho založení mělo za následek injekcemi usmrčených pět až osm tisíc dětí. Díky schválení eutanazie bylo tenkrát vyvražďeno tisíce “nevyléčitelně nemocných“, což bylo nepochybně v souladu se zaměřením a cíli režimu nacistů. I přes veškeré profesionální a morální zásady byla celá akce podpořena i z řad lékařů, právníků či duchovních, kteří byli původně zavázáni lidský život chránit. Důležitým milníkem byl srpen 1941, kdy pod tlakem kritiky z církevních kruhů, byla celá akce zastavena. Druhá světová válka na nějakou dobu myšlenky o eutanazii pohřbila pod děsivými odhaleními nacistických zločinů spojených s genocidou židů. Eutanazie byla v tomto případě zneužita pro podporu “dobré rasy“ podpořené myšlenkami eugeniky.

Eugeniku, jako vědu vynalezl v roce 1883 Francis Galton, jeden z prvních propagátorů sociálního darwinismu a také dokonce samotný Darwinův bratranec. Termín eugenika označuje vědu, která pomocí genetiky zlepšuje kvalitu určité rasy. Zástupci této vědy se nazývají eugenici a tvrdí, že lidskou rasu lze vylepšit potlačením špatných genetických vlastností a naopak. Eugenika může mít povahu pozitivní, kdy podporuje zdravé a inteligentní jedince v reprodukci, zatímco negativní eugenika se snaží zabránit dysgenickému rozmnožování nežádoucích členů.

Teorie eugeniky se setkala se zvlášť vřelým zájmem v nacistickém Německu, kde v ní byla spatřena odpověď na vážné sociální problémy a kvalitu rasy. Následně přicházely kroky, které měly za úkol zabránit rozmnožování méněcenné populace a naopak podpořily růst rasově kvalitativní složky obyvatelstva. A tak v Německu v lednu 1934 začal platit sterilizační zákon a následně bylo provedeno až padesát tisíc sterilizací. Přesné statistiky však nebyly nikdy zveřejněny. Tím ale nacistické Německo nekončilo, kromě samotné sterilizace se začaly používat i rentgenové paprsky. Dokonce často docházelo k tomu, že oběti byly tajně ozařovány během vyplňování formuláře. Na ostatní případy čekaly plynové komory. Bohužel zrod eugeniky, eutanazie a hnutí za zdravější národ vyvrcholil neskutečnou historickou tragédií holocaustu během druhé světové války.¹²

V roce 1994 Evropská asociace pro paliativní péči prohlásila eutanazii za neetický čin. Až v roce 2002 byla legalizována v liberálním Nizozemí, kde byl schválen zákon o asistované sebevraždě. Dále následovala sousední Belgie, která už od začátku přistupuje k eutanazii velmi přísně. Žadatel o smrt musí být vždy plnoletý a při smyslech. Musí být též vždy informován doktorem o svém zdravotním stavu a možných nadějích na vyléčení či jiných alternativách. Každý, kdo si přeje podstoupit eutanazii v Belgii, musí o eutanazii předem dvakrát požádat a být si přitom hluboce vědom důsledků této žádosti. V roce 2004 byla tzv. pasivní eutanazie legalizována i ve Francii.

V Holandsku například vznikla v roce 1982 tzv. komise pro eutanazii, která spolu s ústřední komisí Královské holandské lékařské asociace vytváří podmínky, za kterých lze eutanazii provádět. V Holandsku také platí tzv. Rotterdamská kritéria, podle rozhodnutí jednoho soudu v Rotterdamu, která musí umírající splňovat:

1. Pacient musí být kompetentní a žádost zcela dobrovolná a úmyslná
2. Pacientova žádost musí být dobře uvážená, jasná a opakovaná
3. Pacient musí nesnesitelně trpět (ne nutně fyzicky) a eutanazie musí být poslední možností (jiné možnosti ulehčit situaci nemocného již byly vyzkoušeny a shledány neúčinnými)

¹² CLAYOVÁ, Catrine, LEAPMAN, Michael, *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. 1. vydání, Praha: Galén 2007, 244 s. ISBN 97-88072-62471-3

4. Eutanazii může provádět jenom lékař
5. Lékař musí vše konzultovat s jiným nezávislým lékařem¹³

Velká Británie

Ve Velké Británii nikdy nebyla eutanazie v žádné ze svých forem povolena. I tak se můžeme dočíst o prvním případě pasivní eutanazie, který povolil britský nejvyšší soud v roce 1993. V tomto roce vznikla ve Velké Británii *Asociace pro vyžádanou eutanazii*, která se později přejmenovala na Exit. Jejím oficiálním cílem bylo legalizace nevyžádané eutanazie. Soud v tomto případě povolil přerušit umělou hydrataci a výživu u pacienta Toma Blanda, který byl po úrazu mozku a v době soudního rozhodnutí se nacházel již 4 roky ve vegetativním stavu. Za provedení eutanazie, která je i přes výše uvedené ve Velké Británii považována za trestný čin, však hrozí trest odnětí svobody v délce až čtrnácti let.

Od roku 1936 byly k britskému soudu zaslány jen další tři návrhy o legalizaci eutanazie, ale ani jeden z nich neprošel. Za zmínku stojí dva soudní případy i pro svou velkou publicitu, díky které se otázky “pro a proti” zahýbaly i ve Sněmovně lordů. Nakonec byl pověřen odborný *Parlamentní výbor*, který se měl jimi zabývat více a do hloubky podstaty. I když průzkum veřejného mínění zjistil, že 79% veřejnosti je pro legalizaci, odborníci z řad lékařů, například i Královské lékařské koleje, byli rázně proti. Na začátku roku 1994 byla legalizace eutanazie zamítnuta. Mezi námitky spadalo i tvrzení, že otázky které byly veřejnosti kladeny, nebyly správně formulovány a veřejnost jim dostatečně neporozuměla. „*Třeba si výbor uvědomoval problémy, kterým čelí někteří nešťastní jedinci, „problém eutanazie je takového druhu, kdy zájem jedince nelze oddělit od zájmu společnosti jako celku*“.¹⁴

¹³ MUNZAROVÁ, Marta . *Eutanazie, nebo paliativní péče?* 1. vydání, Praha: Grada 2005, 108 s. ISBN 80-247-1025-0

¹⁴ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

USA

V rámci Spojených států amerických je pouze jediný stát, který legalizoval eutanazii. Jedná se o Oregon, který má povolenou eutanazii od roku 1998. Podobné návrhy se samozřejmě objevily a řešily i v jiných státech USA např. též v Michiganu, ale nikdy nebyly schváleny. O legalizaci eutanazie oregonského státu rozhodli lidé dokonce již dvakrát v referendu. Za dobu od r. 1998 podstoupilo v Oregonu tento zákrok více než 170 lidí.

Eutanazie v Oregonu je povolena pouze osobám, které se nacházejí se v posledních šesti měsících života s resumé smrtelné nemoci. Tento fakt musí vždy potvrdit dva odborní lékaři. Nemocná osoba je povinna podat žádost o eutanazii nejprve dvakrát ústně a poté jednou písemně, kdy každá tato žádost musí následovat nejdříve po dvou týdnech od předcházející. Lékaři též musí potvrdit, že pacient je v takovém psychickém stavu, aby si byl plně vědom důsledků své žádosti. To, že je tak činěno výlučně dobrovolně a bez vnějšího nátlaku jsou povinni potvrdit ještě dva svědkové. Zajímavým faktem je, že smrtelnou dávku kterou předepisuje vždy, na základě testů, lékař, si musí poté aplikovat pacient sám. Oregonští lékaři mohou provést tento zákrok i u osob žijících mimo Oregon, i přesto není této možnosti v USA nijak masově využíváno.¹⁵

V roce 2001 měl s počínáním lékařů z Oregonu problémy prezident Bush. Jeho vláda se snažila legalizaci eutanazie zrušit, nicméně neúspěšně. Tehdejší ministr spravedlnosti John Ashcroft nařídil všem oregonským lékařům a lékárníkům nepostupovat v souladu se zákonem, který jim umožňoval předepisovat smrtelné dávky medikamentů, to vše dokonce pod pohrůžkou odebrání jejich licence. Soud však svým rozhodnutím uvedené nařízení zvrátil, když rozhodl, že John Ashcroft k němu nebyl oprávněn a překročil tak svou pravomoc.¹⁶

¹⁵ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

¹⁶ BERKA, Vít, SUM, Tomáš. epravo.cz [online]. Vystaveno 20. 5. 2005, <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html?mail>

1.3 Pojem eutanazie, druhy eutanazie, pojem asistované sebevraždy

1.3.1 Pojem eutanazie

eutanazie je ve většině případů definovaná jako usmrcení smrtelně nemocné osoby na její vlastní žádost. Složitě otázky “pro a proti“ eutanazie přináší znepokojení snad od nepaměti. Slovo “eutanazie“ pochází z řečtiny a v překladu znamená “dobrá smrt“. I přesto je otázka, zda může mít daná osoba možnost a oprávnění nakládat se svým životem dle vlastního uvážení a rozhodnutí, neustále pokládána za velmi kontroverzní, někdy až šokující. A většinou ostře kontrastuje se zásadami většiny filozofických, duchovních a náboženských směrů světa. I přesto se v současné době dá eutanazie legálně provádět v několika zemích světa. Česká republika mezi tyto země nepatří, u nás je eutanazie stále považována za trestný čin a je hodnocena zákonem jako vražda.¹⁷

Eutanazie je dle definice Světové zdravotnické organizace: *„vědomé a úmyslné provedení činu a jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompletní informovaná osoba s nevyléčitelnou chorobou, která dobrovolně, aby její život byl ukončen, Jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchat tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku“*¹⁸

1.3.2. Druhy eutanazie

Eutanazii komplexně vnímáme jako usmrcení na žádost osoby, která je smrtelně nemocná. Nicméně tuto definici máme možnost ještě dále rozvinout a tak rozdělit eutanazii na různé druhy. Asi nejznámějším rozdělení je na aktivní a pasivní eutanazii.

¹⁷ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

¹⁸ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

Toto rozdělení však není úplně jednoznačné. Někteří odborníci tvrdí, že eutanazie může být pouze aktivní. tu pasivní mnohdy považují za eticky odlišnou situaci.

Aktivní eutanazie

Aktivní eutanazie je definována jako souběžnost několika operací či činů, které končí smrtí nemocného. Jedná se tedy o aktivní zásah při umírání člověka. Lékař jedná v takovém sledu událostí, aby ukončil život pacienta. Zjednodušeně řečeno, pod pojmem aktivní eutanazie si každý představí eutanazii jako takovou. „*Vzhledem k důrazu na aktivní roli lékaře bývá někdy tato forma eutanázie nazývána strategií přeplněné stříkačky.*“¹⁹

Pasivní eutanazie

Pasivní eutanazie je opakem aktivní. Přihlížející osoba, ve většině případů lékař, vytváří takový sled okolností, jejichž důsledkem není smrt nemocného. Na druhou stranu ale ani jeho záchrana. Lékař aktivně nezasahuje v otázce smrti. Pacient je lékařem ponechán zemřít. V tomto případě většinou dochází buď k ukončení, nebo k nezahájení léčby nemocného.

I proto bývá eutanazie pasivní označována jako *Strategie odkloněné stříkačky*. Pod tímto jednáním, si můžeme představit například odpojení zdravotnických přístrojů, které drží nemocného naživu či naprostým nejednáním ze strany zdravotnického personálu. Myšleno například i nepodáním léků k udržení umírajícího naživu.

¹⁹ HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie, Nauka o umírání a smrti*. 1. vydání, Praha: Columbus 1996, 196 s. ISBN 80-85928-43-4

V případě pasivní eutanazie bývá hlavní důvod urychlení smrti nemocného a ne přímo jeho smrt, jako taková. Vždy se jedná v jeho nejlepším zájmu, aby se vytvořila určitá možnost pro jeho přirozenou smrt.

Pokud se člověk nad pasivní eutanazií zamyslí a mravně ji zhodnotí, zjistí, že při ní vždy hraje významnou roli “úmysl“. Což je dle *Parlamentního shromáždění Rady Evropy* vždy “úmysl zabít člověka“ za určitých podmínek. V tomto případě je definice či rozdělení eutanazie na pasivní a aktivní zcela nesprávná a měla by se rozdělovat spíše na: *Úmysl zabít a zabití* a *Úmysl odstoupit od léčby*. V takovém případě je myšleno odstoupení od léčby, která je považována za zbytečnou a nevede ke zlepšení stavu pacienta. Ten je natolik vážný, že je vždy jediným reálným koncem. Rozhodnutí je vždy na odborném posouzení lékaře. Pacientovi je aplikována jen běžná léčba k ulevení od nepříjemných bolestí. Tento název můžeme najít i pod slovem *letting die* nebo *allowing to die*, v přímém překladu nechat zemřít. Otázka zní: Zda se toto dá stále nazývat eutanazií? Pokud by jsme se chtěli do úmyslu odstoupit od léčby ponořit hlouběji, je možné jej dělit ještě na dva způsoby: *o úmyslu rozhodl lékař* nebo *u úmyslu rozhodl pacient*.²⁰

Vyžádaná eutanazie

Vyžádaná eutanazie známá i jako *Voluntary Eutanasia* je typ eutanazie provedený na základě kompletní žádosti pacienta. Jedná se asi o nejběžnější způsob eutanazie. Pacient je stále při smyslech a požádal o ukončení svého života.

²⁰ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

Nevyžádaná eutanazie

Jedná se o situaci, kdy jedinec nemá možnost či nemůže z určitého důvodu požádat o ukončení svého života, známá jako *non Voluntary Eutanazie*. Týká se pacientů, které nejsou tohoto rozhodnutí už schopni. Tento případ nastává většinou z důvodu vysokého či naopak hodně nízkého věku pacienta. Tím mám na mysli novorozence nebo naopak velmi staré osoby, které se mohou nacházet ve stavu, kdy již neumí sami za sebe jednat nebo jsou již ve vegetativním stavu a na živu je drží jen přístroje.

Nedobrovolná eutanazie

Nedobrovolná Eutanazie je případ, kdy pacient může za sebe jednat. Je zcela při vědomí a je schopen rozhodovat sám za sebe. O eutanazii nestojí, nebo naopak se ho vůbec nikdo nezeptal. Eutanazie je na něm provedena naprosto proti jeho vůli. Asi největším historickým případem nedobrovolné eutanazie a jejího zneužití byla aplikace eutanazie na bezbranných židech během druhé světové války nacistickými Němci.

1.3.3. Pojem asistované sebevraždy

Asistovaná sebevražda je od eutanazie odlišná, i když si je občas lidé pletou a zaměňují. Jak už je z jejího názvu zřejmé, *„jde o situaci, kdy jedna osoba poskytne druhé informaci, radu či prostředek, kterým je sebevražda spáchána. Jde o poskytnutí pomoci osobě, která chce ukončit život, nikoli o přímém ukončení života“*²¹

Tato definice zjednodušeně znamená, že jakákoliv osoba, ať již nemocnému blízká, či nikoliv, mu pomůže spáchat vlastní sebevraždu. Pokud je pomáhající osobou

²¹ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

lékař, nazýváme tento čin *lékařsky asistovanou sebevraždou*. Asistovanou sebevraždou můžeme nalézt i pod označením či zkratkou PAS (physician assisted suicide).²²

Asistovaná sebevražda je v České republice zákonem zakázána. Je hodnocena jako trestný čin - účast na sebevraždě. A jde o trestný čin, ať byla sebevražda dokonána a došlo k úmrtí nemocného, stejně tak i pouhý pokus o sebevraždu, během kterého k úmrtí jedince nedošlo.

Zajímavým faktem je, že sebevražda jako taková, přesněji pokus o sebevraždu sebe samého přestala být trestným činem, na rozdíl od asistované sebevraždy. I když se jedná o čin se stejným koncem, proč je pomoc při sebevraždě klasifikována jako trestný čin, ale sebevražda není? *„Důvodem pro soucitnou interpretaci totiž je, že ti, kdo spáchají sebevraždu, a nebo si jí upřímně přejí spáchat, jsou pravidelně v té době vážně psychicky narušeni, někteří už dříve byli duševně nemocní, často trpí vážnou depresí a jsou vystaveni mnoha vnějším vlivům, složitým a obvykle takovým, kterým nelze patřičně porozumět. Nic z toho pravděpodobně neplatí o člověku, který při sebevraždě asistuje. U této druhé osoby se předpokládá, že je odborně a racionálně schopná zdravě eticky a podle práva usuzovat, a pokud se neprokáže, že tomu tak není, musí být za to odpovědná.“*²³

I když je mezi asistovanou sebevraždou a eutanazií rozdíl, najdou se odborníci, kteří na oba akty pohlížejí naprosto stejně. Podle nich je záměr obou činů stejný, respektive dochází ke stejnému konci nepřirozené smrti jedince.

“DOKTOR SMRT“ Jack Kevorkian - první asistované sebevraždy

Pokud se zabýváme historickým exkurzem, rád bych se na chvíli zaměřil na doktora Jacka Kevorkiana, narozeného 1928, který se díky své pomoci umírajícím, stal známým jako „Doktor Smrt“. Kevorkian považoval “právo zemřít“ (známé jako “right

²² ČERNÝ, David. zdravotnickepravo.cz [online]. Vystaveno roku 2015, <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

²³ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

to die“) za základní a osobní právo jedince. Považoval za svoji povinnost těmto lidem bezmezně pomáhat. Jack Kevorkian celý život pracoval s mrtvými, protože byl původně lékařem se specializací na patologii a prováděl pitvy za účelem studia základní příčiny onemocnění. Svoji přezdívku získal už v padesátých letech, kdy dělal lékařské experimenty s mrtvými – fotil oči umírajících pro určení přesného času smrti. Během života byl velmi celkem úspěšný a aktivní. Byl dokonce i *ředitelem a zakladatelem referenčního lékařského centra pro diagnostiku v Southfieldu* (Michigan) a také *šéfem patologie nemocnici v Saratoze* (Detroit). Během své praxe publikoval více než 30 odborných článků a brožur, včetně lékařských předpisů: *Laskavost plánované smrti*.

Díky tomu, že byl celý svůj život svědkem utrpení nevyléčitelně nemocných pacientů, získal vnitřní přesvědčení, že by měl mít vždy umírající morální právo rozhodnout o ukončení svého života s pomocí odborného lékaře. Jeho přesvědčení bylo natolik silné, že sám navrhl a zkonstruoval zařízení, které se nazývalo *Thanatron*. Pokud umírající vyslovil přání zemřít, připojil ho na tento přístroj, který mu zprvu do žíly začal aplikovat slabý solný roztok. Když byl pacient psychicky připraven, stiskl tlačítko, které mělo zastavit tok tohoto neškodného roztoku a na místo toho byla do žíly aplikována chemická látka zvaná *Thiopental*. Ta měla za úkol umírajícího uvést do bezvědomí, po jedné minutě následovala smrtelná dávka chloridu draselného, která měla za příčinu srdeční zástavu. Pacient zemřel na srdeční infarkt během hlubokého spánku, jakožto rychlá a bezbolestná smrt. Kevorkian nazýval tento postup bezbolestnou „asistovanou sebevraždou.“

Poprvé své zařízení použil v roce 1990 během asistované sebevraždy 54leté Janet Adkinsové. Janet pocházela z Portlandu v Oregonu a trpěla Alzheimerovou chorobou. To se však nelíbilo státu Michigan, který ihned Kevorkiana obvinil z vraždy. Toto obvinění „Doktor smrt“ ustál a případ byl nakonec z důvodu nejasných právních stanovisek zamítnut. Díky tomu stihl Kevorkian do roku 1999 asistovat při smrti téměř 130 umírajících. Všechny tyto asistované sebevraždy prováděl tak, aby o nich veřejnost věděla a zvyšoval tak povědomí o lékařem asistované sebevraždě.

Veřejnost na jeho počínání pohlížela kladně i záporně. Mnoho lidí souhlasilo s tím, co dělá. 21. června 1996 byl Kevorkian pozván do detroitské rozhlasové stanice, kde i sám reportér, tenkrát velmi známý Mike Wallace, prohlásil, že v případě potřeby by také klidně využil jeho služeb. Mezi velké odpůrce patřilo Národní sdružení lidí

poraněním míchy NSCIA (*National Spinal Cord Injury Association*), které oponovalo názorem, že není žádné osobě dána pravomoc ukončit cizí život, i když je to na jeho výslovné přání.

I přes všechny odpůrce Kevorkian stále věřil ve své přesvědčení a propagoval kampaň za legalizaci lékařem asistované sebevraždy. Věřil, že dělá tu nejsprávnější věc pro těžce trpící s nevyléčitelnou nemocí.

Kevorkian se díky asistovaným sebevraždám neustále potýkal s právními problémy, které ho ale nezastrašily. U Michiganského soudu byl souzen čtyřikrát a ve třech z těchto případů byl osvobozen. Vinným byl shledán až po čtvrtém obvinění. To bylo v roce 1998, kdy michiganští voliči zamítli návrh na legalizaci asistované sebevraždy a hned po tom byl schválen zákon, který stanovil, že se jedná o trestný zločin s trestem odnětí svobody. Ani to ho nezastrašilo a dva týdny na to obletělo celý svět video v televizní show CBS, kde Kevorkian, po dlouhém a citlivém rozhovoru s Thomasem Youkou trpícím amyotrofickou laterální sklerosou, aplikoval lék sám. V tomto případě se nejednalo o asistovanou sebevraždu, ale o eutanazii nebo milosrdné zabití. Poté byl ihned zatčen. Kevorkianovo rozhodnutí bylo jasné – chtěl se obhajovat sám. I když za samotného lékaře bojovala i youkova vdova, a snažila se obhájit, že celá akce byla na jeho požádání a byl za ní vděčný, nepomohlo to. 26. března 1999 byl v Kevorkianu Michiganu odsouzen a poslán na 25 let do vězení za menší trestný čin vraždy druhého stupně.

Z vězení byl nakonec propuštěn po osmi letech v roce 2007. Před propuštěním musel slíbit, že nebude lidem nadále s euthanasií ani s asistovanou sebevraždou pomáhat. I přesto chtěl asistovanou sebevraždu a právo na důstojnou smrt propagovat veřejnosti formou různých článků a přednášek. Jeho přesvědčení bylo natolik silné, že s heslem “právo na smrt” kandidoval v roce 2008 do senátu. Získal však jen 2,7 procenta hlasů tamních voličů. V roce 2011 Kevorkian zemřel na zápal plic a těžké ledvinové problémy.²⁴

²⁴ Peter Angel, peengel.cz [online]. *Eutanásie – téma současné zdravotnické etiky*. Vystaveno roku 2011. http://www.peengel.cz/euthanasie_soubory/Page475.htm

2. ETICKÉ ASPEKTY EUTANÁZIE

2.1. Etika a lidské umírání, filosofický problém smrti

2.1.1 Filosofický problém smrti

Lékaři se na smrt dívají jako na něco nezvratného, zánik celého lidského organismu, i přesto, že některé biologické děje ještě probíhají. Okamžik smrti nastává okamžikem zániku gangliových buněk v mozku. ²⁵Takto zní lékařská definice smrti, nyní se na smrt zkusíme podívat naprosto jinak, mnohem hlouběji, a to očima filozofa. „Filozofie si zachovává svou vlastní identitu jedině tehdy, když i v budoucnosti bude ve svém myšlení sledovat zájem člověka, aby porozuměl sám sobě v celku skutečnosti, přičemž musí být neustále přítomno naše vědomí o naší smrti“ ²⁶

Filozofové se na smrt dívají úplně jinými očima než lékař. Zkoumají jí více do hloubky, pod její povrch, na rozdíl od lékaře, který smrt bere jako konec lidského organismu. Filozofie si klade otázky jako: Co je to smrt? Znamená smrt konec osobní identity člověka? Existuje ještě něco po smrti? Řeší otázky a odpovědi, jak by se měl člověk na smrt připravit či se k ní postavit. Smrtí a otázkami kolem ní se zabývalo již spousta známých i méně známých osobností. O tom, jak pohlížíme na smrt a, jak můžeme vědět o tom, že přijde, zda a nakolik ji bereme jako určitou součást života, pojednává například německý filozof a sociolog Scheher, který přišel s myšlenkou „intuitivní jistoty smrti“. Zjednodušeně řečeno, je to myšlenka, která pracuje s faktem, že každý jedinec zcela nezávisle na vnějších zkušenostech ví, že ho čeká na konci života smrt. A to i v případě, že by byl posledním člověkem na zemi. Nejistý je pouze způsob a okamžik jejího uskutečnění. Samotná smrt pak má přinést člověku určitý způsob

²⁵ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

²⁶SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

potvrzení, že jeho vnitřní jistota byla správná. Pokud ale každý člověk opravdu ví, že jednou zemře, může i svobodně rozhodnout kdy?

Eutanazie vzbudila u filozofů také značný zájem, jakožto reakce na pokroky v lékařství. Nejen, že lékaři mají možnost a prostředky lidský život udržovat a prodlužovat, ale také pomocí pokročilé medicíny znovu povolávat do života pacienty, kteří již byli prohlášeni za mrtvé. S lidským životem mohou nakládat i naopak. Myšlenka ukončení bezcenného života. *“Může se totiž stát, že pacient v biologickém smyslu ještě žije, ale není už schopen specificky lidských výkonů sebeurčování, rozumového řízení života a smysluplného kontaktu s okolím”* ²⁷Někteří filozofové pohlízejí na prodlužování lidského života, jako na prodlužování a rozšiřování lidského utrpení. Každý z nás se někdy může dostat do situace, kdy se budeme muset snažit rozhodnout, zda lidský život prodloužit, či ho pomoc ukončit. Například současné moderní medicínské metody s osvojením metody transplantace orgánů osob právě zemřelých, na tyto složité otázky odpovědi potřebují. S myšlenkou pomoci ještě žijícím nemocným. I proto se stále více medicína klade otázky “dobré smrti“, jinak řečeno lidsky důstojné smrti. Smí vůbec člověk rozhodovat o své smrti? A smí lékař rozhodovat o něčí smrti, pokud ví, že by tím ukončil jeho neléčitelné a těžké utrpení? A jaký je rozdíl v tom, že člověk by mohl rozhodovat o urychlení příchodu smrti v případě těžké nemoci nebo naopak nespokojeností a depresí ze svého života. Jsou tyto dva aspekty vůbec slučitelné?

Někteří v současné době považují právo člověka ukončit svůj život, jako projev emancipačního proudu či určitý projev autonomie, který charakterizuje dnešní moderní dobu. Jedinec na základě svého individuálního hodnotového horizontu rozhodne, zda má jeho život nadále smysl. „Smrt se může stát znakem svobody“ prohlásil německo-americký filozof a sociolog židovského původu Herbert Marcuse. V případě této teze by pak mohla být smrt, která přijde přirozeně, považována za opak svobody. ²⁸

²⁷ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

²⁸ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

“Jean Améry upozornil na to, že každý, kdo – jak to požadoval Nietzsche – chce smrt „svobodnou, vědomou, ne jako přepadení“, ten se dostává do rozporu s „logikou života“. ²⁹Takto označoval fakt, přesněji však myšlenku, která je postavena tvrzení, že logika života je automaticky v každém z nás. Pokud člověka potká v životě něco zlého, vždy se dívá na věc s pohledem: *I s tím se dá žít* nebo *nakonec se musí dál žít*. Pokud v tomto případě někdo rozhodne o své smrti ať už sebevrah nebo umírající, svým způsobem jde proti této logice - proti určitému příkazu přírody. Popírá, že musí žít, kvůli sobě samému.

V případě, že se někdo tedy rozhodne zabít nebo předčasně zemřít, popírá myšlenku, že musí žít a je na světě z toho důvodu, že je odsouzený k životu. I když by měl vnímat svůj život, jako největší dobro, které mu bylo kdy dopřáno. Takový člověk je povznesen nad tento úděl, protože si myslí, že nemá smysl už dál žít. Navíc nejde jen o smrt samotnou, jde o smrt samotného jeho “já“, které se stává svobodným. U sebevrahů je často sebevražda nesmyslná, ale rozhodnutí jako takové nesmyslné není. “Améry je ospravedlňuje, protože „k němu nejen dochází ve svobodě“, nýbrž „také nám dává reálnou svobodu“, totiž osvobození od odporné, trýznivé a tíživé existence“ ³⁰

Někteří filozofové se zabývali i otázkou “směřování k smrti“. Německý fenomenologický filosof Martin Heidegger, kterého proslavilo jeho nedokončené dílo *Bytí a čas*, propagoval myšlenkový model “předběhu k smrti“. Základem modelu byla starost, starost o bytí člověka na našem světě a o moci být. Život člověka je vyznačován neukončeností našeho bytí, které končí smrtí. Snažil se porozumět pobytu lidského života na základě jeho ukončení smrtí a odpovědět na otázky, co to je vlastně “končení“ života. Nejde o něco, co jen tak přestane, jako třeba déšť. Dokonce ani o nějaké zmizení, nebo naplnění něčeho, protože člověk dle jeho slov většinou umírá nenaplněný, dokonce může být i rozpadlý či vyčerpaný. „Kdybychom končení lidského pobytu chápali ve smyslu přestat, být dohotoven nebo zmizet, „pak by tím byl pobyt postaven na roveň výskytovému, příp. příručnímu jsoucnu“, a nikoli ve své ontologické

²⁹ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

³⁰ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

specifičnosti jako pobyt, tedy jako jsoucnost, jež se musí vztahovat ke svému bytí a je odpovědné svému vlastnímu „bytí k“.“³¹

Heideggerovým kritikem byl francouzský filozof a jeden z hlavních představitelů existencialismu a marxismu Jean-Paul Sartre, který se staví proti všem myšlenkám, že smrt ukončuje lidský život a určitým způsobem ho završuje. Smrt považuje za náhodný fakt, který nikdo v nás nemá v moci a i z toho důvodu nelze zcela pochopit. Sartre tvrdil, že na smrt ani nelze čekat, čekat můžeme třeba na vlak, o které člověk ví, v kolik vyjede a v kolik dorazí. Naše veškeré bytí a jednání, neustále každý okamžik mění a mi nikdy nevím, zda se naše smrt přiblížila, či vzdálila.³²

2.1.2 Etika a lidské umírání

Eutanazie je i v posledních letech velmi často probírána odborníky i laiky a neustále podněcuje nové důvody k diskuzi o tomto složitém tématu. Nejde totiž jen o „dobrou smrt“ jako takovou, ale o komplex etických otázek, které jsou pokládány z různých směrů pohledu. Ty ovlivňuje náboženství, ale i morální, ošetrovatelské a lékařské aspekty, kulturní rozdílnosti i současný společenský život. To vše ještě ovlivňují různorodé lidské emoce. Žijeme ve společnosti, kde je třeba si klást tyto etické otázky, než dojde k nějakému rozhodnutí. Etika jako taková je „definována jako teorie morálky. Je filozofickou disciplínou, která zkoumá morálku nebo morálně relevantní jednání a jeho normy v kategoriích dobra a zla.“³³

Chování ve společnosti a občas i členů určité komunity ovlivňují existující etické kodexy. A tyto kodexy mají různé stupně závaznosti. Podle toho jedince nemohou ovlivňovat v jeho chování a jednání. I lékaři si musí klást etické otázky a na základě toho byly vytvořeny i lékařské kodexy. Snad každý státní kodex lékařské etiky

³¹ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

³² SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

³³ PTÁČEK, Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

stojí za názorem, že eutanazie je neetická. Dokonce existují dvě deklarace, které vytvořila světová lékařská asociace. Jedna pojednává o *Eutanazii*, kde konstatuje, že eutanazie je neetická. Na druhou stranu by měl lékař respektovat pacientova přání a v případě konečné fázi jeho nemoci, by měl vyhovět jeho žádosti o ponechání volného průběhu k přirozené smrti. Druhá deklarace pojednává o *Sebevraždě za lékařské asistence*, která je brána také za neetickou a musí být vždy lékařem odmítnuta. Faktem také je, že základním právem pacienta je možnost odmítnutí lékařské pomoci. V případě, lékař pacientovi vyhoví, nebere se jeho chování jako neetické.³⁴

Dalším etickým rovnítkem, které je důležité při diskuzi o přípustnosti a nepřípustnosti eutanazie je tzv. Hippokratova přísaha. Přísaha obsahující základní etické principy lékařského povolání. Mimo jiné uvádí: „*Lékařské úkony budu konat v zájmu a ve prospěch nemocného, dle svých schopností a svého úsudku. Vystříhám se všeho, co by bylo ke škodě a co by nebylo správné. Nepodám nikomu smrtící lék, i kdybych o to byl pořádán, ani nikomu nedám doporučení v tom smyslu*“

Hippokratova přísaha je součástí lékařského spisu Corpus Hippocraticum a patří mezi jeho nejznámější a nejslavnější části. Celý spis je připisován legendárnímu autorovi Hippokratovi.³⁵

Tato slavná přísaha měla zásadní význam při tvorbě norem jak etických, tak i morálních a ovlivňovala svět v oblasti zdravotní péče a chování lékařů. I když z ní vycházejí i některé právní normy, samotná Hippokratova přísaha i přes svoji uznávanost, nikdy neměla charakter normy právní. Byla vždy pouze specifickou etickou normou, která upravovala chování lékařů po celém světě. Jedná se tedy o normu profesní etiky úzké skupiny lidí. Udává, že by měl lékař zasvětit svůj celý život pomoci nemocným a umírajícím celý svůj život a zásadně odmítá eutanazii. Doslova výslovně a s určitostí tvrdí, že lékař nemá vyhovět ani prosbám umírajícího a díky tomu se uvolit k podání smrtícího léku a ani sám k tomu nesmí dát podnět. I přes veškerou významnost Hippokratovi přísahy se v současné moderní době dostala i mnohokrát do rozporu s právní silou. Příkladem, podobným z hlediska ukončení lidského života, je ukončení

³⁴ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

³⁵ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

těhotenství. V tomto případě je názor na interrupci stejně jednoznačný a záporný, jako na eutanazii. Lékař v Hippokratově přísaze slibuje, že žádné ženě neposkytne prostředek „k vyhnání plodu“.³⁶

2.2 Eutanazie: Argumenty „pro a proti“

Eutanazie vyvolává mnoho otázek, abychom na ně byli schopni vůbec odpovědět a hlavně tu nejdůležitější, zda má opravdu člověk právo rozhodovat o svém osudu, jsou stavebním kamenem otázky a odpovědi k argumentům „pro a proti“. Ivan Illichem tvrdí, že láska a smrt jsou dvě důležité lidské konstanty v našem životě a měly by zůstat nedotknuté, stejně tak, jako naše nejkrásnější přírodní úkazy, jako jsou Viktoriiny vodopády či Himaláje. Bohužel i v tomhle ohledu si chytrí obchodníci našli cestu a stejně tak, jako využívají těchto krás k placení předražených vstupů, zneužili i lásku a smrt. Zamilovaní utrácí velké částky během jednoho z nejznámějších světových svátků – svátku zamilovaných a obchodníci si „mastí kapsy“. Tak i smrt se stala výhodným prodejním artiklem. Ve Švýcarských zařízeních se za eutanazii platí od pěti do osmi tisíc eur, což se může v přepočtu vyšplhat až na dvě stě tisíc korun českých.³⁷

2.2.1 Argumenty: Pro

Argumentů „pro“ eutanazii je vcelku hodně, hlavně z řad samotných nemocných. Nepovede se mi zohlednit všechny, i přesto bych rád vyzdvihl aspoň ty nejdůležitější a nejčastěji používané důvody proč *ano* a pochopil celou situaci, hlavně ze strany umírajících i jejich rodiny.

³⁶ ANGEL, Peter. peengel.cz [online]. *Eutanazie – téma současné zdravotnické etiky*. Vystaveno roku 2011. http://www.peengel.cz/euthanasie_soubory/Page475.htm

³⁷ ČTK. tyden.cz [online]. *Věc eutanazie. Za smrtí se jezdí do Švýcarska*. Vystaveno roku 2014. https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vec-eutanazie-za-smrti-se-jezdi-do-svycarska_301856.html

*„Hlavními argumenty, kterými se ospravedlňuje eutanazii, jsou snaha milosrdně zbavit člověka utrpení, dát průchod lidským právům, zvláště právu na respektování osobní autonomie, dále osvobození jedince od nepřijatelně bídné kvality života a potřeba přiblížit zákon obecných úvahám a v některých případech běžným nezákonným praktikám. Argumentuje se i regulací nákladů na zdravotní péči.“*³⁸

Trýznivé prodlužování života a lidská důstojnost

Spolu s moderními technologiemi se i lékařství dostává za hranice dříve neobjevené. Tyto moderní technologie dovedou těžce nemocného držet při životě občas navíc i dlouhé roky. Otázkou je, zda takový život má pro něho samotného smysl a zda se nejedná jen o prodlužování nesnesitelného utrpení. Velmi často tyto osoby tuto každodenní zdlouhavou rutinu prožívají v bolestech, které nejsou schopni ovlivnit, nebo jsou pouze tlumeny velmi silnými léky, které mohou mít i nepříznivé vedlejší účinky. Toto potvrzuje i klišé, že šťastný člověk je zdravý člověk a naopak, nemocný a trpící člověk tím pádem je nešťastný.

Velmi často takový to umírající člověk tvrdí, že se v této pozici či postavení cítí velmi nedůstojně. Pojem “lidská důstojnost” je jak právní, tak i filozofický. Zahrnuje aspekty ochrany člověka před špatným a jemu nedůstojným zacházením v momentě, kdy nemůže sám o sobě rozhodovat. Pocity “nedůstojnosti” jsou také dány tím, že se už člověk nedokáže sám o sebe postarat, i přesto, že celý svůj život se učil opak. Asi největší výzvou je problematika osobní hygieny, ta se velmi často stává pro něj doslova noční můrou. Americký lékař Ira Byock k tomu dodává, že „pro většinu lidí neexistuje horší bolest, žádné větší utrpení než to, když cítí, že přišli o svou důstojnost“³⁹ Pokud se tedy na celou problematiku podíváme tímto pohledem, je vlastně eutanazie také řešením těchto trýznivých pocitů - pocitu nedůstojného umírání. *„Je nám dána možnost vybrat si mezi dvěma různými způsoby smrti. Prvním je ten, že umřeme v 80 letech, bezbolestně, klidně, po smrtící injekci. Druhý způsob je takový, že umřeme o pár dní později, ve věku 80 let a pár dní, ale umřeme v*

³⁸ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

³⁹ BYOCK, Ira. *Dobré umírání: Možnosti pokojného konce života*. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2013, 328s. ISBN 978-80-7429-134-0

utrpení takovém, že těch posledních pár dní strávíme vytím bolestí jako psi, s bezmocnou rodinou po našem boku.“ ⁴⁰

Autonomie jedince

Co se týče pojmu autonomie, jedná se asi o nejčastější a nejpoužívanější argument “pro“ ze strany nemocného. „*Můj život mi patří jako jakákoliv jiná věc, mohu si s ním činit, co se mi zlíbí, a je mým právem rozhodnout, kdy, kde a za jakých okolností zemřu. Moje svoboda končí 28 tam, kde začíná svoboda druhého. Ve svém prostoru svobody si mohu činit, co chci, a pokud nijak neohrozím prostor svobod ostatních, nelze mi v mých rozhodnutích bránit. Každý člověk ví sám pro sebe, jaké utrpení je pro něj ještě snesitelné a jaké již ne. Můj život je mou věcí.*“ ⁴¹

Autonomie je spojována i se slovem svoboda, či svobodná volba. Pro člověka autonomie také znamená, že není a ani nebude do ničeho nucen. Nenechá se ovlivňovat, stojí si za svým názorem, i když okolí či veřejnost s ním nesouhlasí. Takový svobodný jedinec má svobodnou možnost vlastní volby a veškerá svá rozhodování je schopen dělat přesně tak, jak on sám si přeje. Za svobodného lze tedy počítat takového jedince, který si v rámci svých sil a možností, plní svá přání a do svého vlastního života si nenechá zasahovat jinými lidmi.

V roce 2013 vytvořila Mgr. Hana Vavříková únorové sezení, kde jí zajímaly otázky autonomie a hlavně pohled na ni z řad seniorů. Ti se v otázkách autonomie velmi často shodli na stejných odpovědích. Autonomii spojovali se samostatným zvládnutím každodenních činností a soběstačností. Také fakt, že se nemusí nikoho prosit o jakoukoliv laskavost. Pokud přestává být starý člověk soběstačný a nezvládá základní každodenní rutinu, je nucen odejít do domova důchodců a část své autonomie ztrácí. Pro mnoho z nich je to děsivý scénář. Dokonce obava z případné nemoci, která by jej mohla

⁴⁰ Theguardian.com [online]. *The Guardian*, Vystaveno roku 2016.

<https://www.theguardian.com/world/2016/oct/13/netherlands-may-allow-assisted-dying-for-those-who-feel-life-is-complete>

⁴¹ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

“uvázat“ na lůžko a vytvořila tak nutnost pomoci někoho jiného z řad odborníků nebo jejich rodiny.⁴²

V tomto případě by se dalo polemizovat, zda člověk, který jedná pod tíhou bolesti a každodenní útrap a pravděpodobně s tím spojených pocitů úzkostí, deprese a ostrčení od společnosti jedná opravdu svobodně a z vlastní vůle. Nedonutila ho k tomuto rozhodnutí jeho vlastní situace? „*Jde o smysl lidské svobody. Jde o to, zda jsme vyzváni k absolutnímu sebeurčování a máme teprve z přírody vytvořit sami sebe, nebo zda za sebe ve své svobodě vdčíme jiné svobodě, díky níž jsme a jsme svobodni. Jde o to, zda v naší existenci nemá své místo také to, co se nám přichází a co musíme přijímat, a zda také tyto věci se svým způsobem netýkají naší svobody.*“⁴³

Názor veřejnosti

Názor veřejnosti formou veřejného mínění je též velmi často vyzdvihován. Dokonce myšlenka, že všichni žijeme v demokracii a stát by se měl řídit demokracií, tím pádem názory veřejnosti. Veřejné mínění je důležité a má určitou váhu a vypovídací hodnotu, bohužel je často spojováno se špatnou pověstí a ovlivnitelností výsledků.⁴⁴

V roce 2014 se Jan Červenka a Marie Kubátová věnovali v pravidelném dotazníku veřejného mínění velmi kontroverzním tématům. Jedno z nich se zabývalo otázkami a pohledem laiků na eutanazii. Dotazník zjistil, že je v české republice více zastánců eutanazie, než jejich odpůrců. Z dotázaných s ní souhlasilo 64%, dalších 27% bylo jasně proti, zbylých 9% nevědělo, k jaké odpovědi se přiklonit. Mezi zmíněnými 27% odpůrců byli převážně občané věkové kategorie nad 60 let a také věřící. Následný

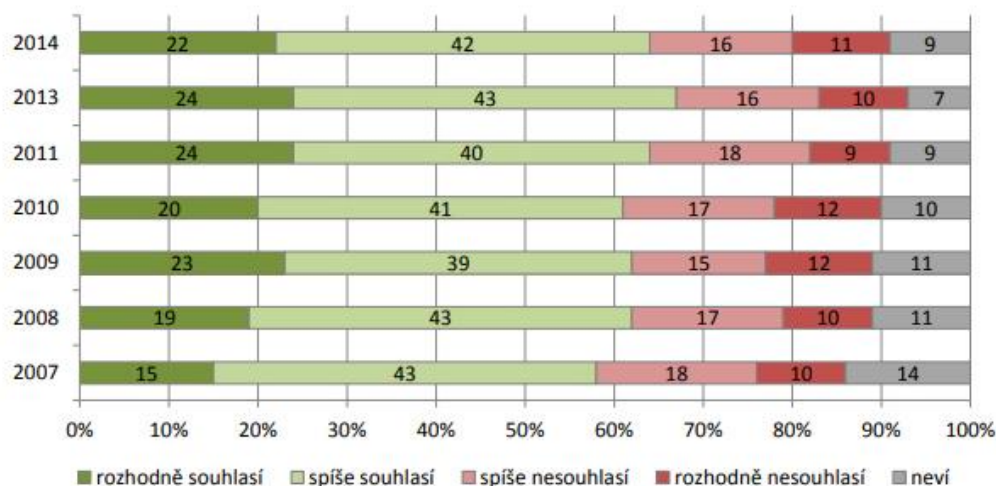
⁴² VAVŘÍKOVÁ, Hana. old.sensen.cz [online]. *Co to je, když se řekne autonomie*. Vystaveno roku 2013. <http://old.sensen.cz/aktuality/2013/co-to-je,-kdyz-se-rekne-autonomie/>

⁴³ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

⁴⁴ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

graf, který byl vytvořen na základě dotazníku a porovnáním jednotlivých let od roku 2007 až po 2014 dokonce ukazuje, že procento jasného pro lehce zvýšilo.⁴⁵

Názory na eutanazii: časové srovnání 2007 – 2014 (v%)

46

Otázky na eutanazii mají spíše etickou rovinu a na základě toho zde vzniká otázka, zda vůbec mohou být takto složité otázky kladeny veřejnosti, jakožto laikům. Rozumí jim všechny respondenti stejným způsobem? Většina odborníků přes etiku tvrdí, že etické a hlavně morální otázky by neměly být kladeny veřejnosti, nýbrž odborníkům.⁴⁷

⁴⁵ KUBATOVÁ, Marie; ČERVENKA, Jan. cvvm.soc.cas.cz [online]. *Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti – červen 2014*. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/1769-verejne-mineni-o-interrupci-eutanazii-a-trestu-smrti-cerven-2014>

⁴⁶ KUBATOVÁ, Marie; ČERVENKA, Jan. cvvm.soc.cas.cz [online]. *Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti – červen 2014*. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/1769-verejne-mineni-o-interrupci-eutanazii-a-trestu-smrti-cerven-2014>

⁴⁷ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISNB 80-85926-07-5

2.2.2 Argumenty: Proti

Argumentů proti eutanazii je mnoho a vychází většinou z hodnotového systému naší společnosti, etiky a našich morálních zásad. Opírají se dost často o určitá náboženství i právní aspekty či poučení z let minulých.

Naše lidské a profesní svědomí

V naší společnosti existují určité morální zásady a morální ctnosti, které odjakživa udávají přesvědčení, že život nám byl dán proto, aby se žil. A je naší lidskou povinností, aby se žil tím nejlepším způsobem, kterým jsme schopni. Žádný člověk nemá právo ho jakýmkoliv způsobem ukončit. *“Když se tedy někdo zabíjí, popírá, že se musí žít a že jsme odsouzeni k životu. Vyznává svým způsobem, že život není nejvyšší z dober. Osvobozuje se od života, který mu byl uložen, kvůli sobě samému, povznáší se nad něj, protože se mu zdá, že nestojí za to, aby byl žit.”*⁴⁸

V otázkách přípustnosti a nepřípustnosti eutanazie se dokonce sám lékař potýká s etickými a morálními principy jejich povolání, které udává tzv. Hippokratova přísaha. Ta jasně zohledňuje, že by měl lékař vždy jednat jen ve prospěch nemocného a měl by se snažit, aby mu maximálně pomohl v jeho těžké situaci. Nepodám nikomu smrtící lék, i kdybych o to byl pořádán, ani nikomu nedám doporučení v tom smyslu.

I když se mezi lékaři najdou i ti, kteří eutanazii podporují, mnohem větší část je na základě svých vnitřních morálních a etických zásad proti. Když v Oregonu v roce 1997 vstoupil v platnost zákon o smrti s důstojným odchodem tzv. *Oregon Death with Dignity Act*, hned první požadavek o eutanazii byl odmítnut dvěma lékaři, až třetí nakonec souhlasil. Od té doby bylo provedeno mnoho takovýchto ošetření a i přesto, že šlo „jen“ o předpis smrtelné dávky hypnotik a sedativ, v odborných lékařských člancích

⁴⁸ SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISNB 80-7192-914-X

byl tento zážitek pro doktora zohledněn jako traumatizující a často to na něm zanechával určitý psychický dopad.⁴⁹

Náboženský argument

Náboženství, hlavně křesťanství, ovlivňuje z velké části naše vnímání smrti a otázky na eutanazie, ať chceme nebo ne. Člověk nemusí být věřící, abychom znal nejznámější křesťanské Desatero přikázání, které hlásá i všem velmi dobře známé “Nezabiješ!”. Bible je nejčtenější knihou v dějinách, čtou jí věřící, ale i ateisté, používá se k soukromým i veřejným bohoslužbám, čerpá z ní filozofie, literatura, právo, dokonce i etika. I když se v Bibli problematika eutanazie výslovně neřeší, není nijak složité z ní odvodit stanovisko k ní. Už samotné “Nezabiješ!” výslovně dokazuje, že prioritní je úcta k životu a člověk by měl cítit odpor k násilně způsobené smrti.

Křesťané věří, že člověk není svého života vlastníkem, je pouze jen jeho správcem a podle toho se k němu musí i chovat. To znamená v jeho nejlepším zájmu a uvážení. Podle toho, jak bude člověk svůj celý život žít, bude i na konci skládat účty Bohu. Život je něco svatého, něco vzácného a člověk by si ho měl nadevše vážit. Stejně tak se svého života nemůžeme vzdát. Musí ho žít se všemi nástrahami a nepříjemnostmi, nelze ho jen tak vrátit, pokud se mu zachce. Bolest a utrpení je součástí života a též zkouška víry v Boha. Každý člověk má určitý úděl a s ním i spojený osud, který mu byl dán a svěřen žít. Předčasná smrt z vlastní vůle vůbec nepřipadá v úvahu.

V roce 2008 na kongresu ve Vatikánu papež zdůraznil svůj pohled na eutanazii a její etickou nepřipustnost. V otázkách křesťanství. Naopak zdůraznil, že by podle něj měla církev spolupracovat s civilními institucemi a pomáhat těžce nemocným a jejich rodinám. Celá společnost by měla podle jeho názoru respektovat nevyléčitelně nemocné

⁴⁹ PTÁČEK, Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

a umírající a pomoci jim dojít důstojně až do okamžiku smrti. Respektovat lidský život ve všech fázích by měli především lékaři.⁵⁰

Bezpečnost na kluzkém svahu

Co se týče eutanazie, společnost cítí, že se jedná o velmi kluzkou hranu, které lze často i velmi jednoduše zneužít. Mnozí se mohou poučit z naší nedaleké minulosti u našich německých sousedů, kteří eutanazii využili ve svém největším rasovém přesvědčení, které bylo doslova děsivě nelidské a jehož následky byly naprosto fatální.

Nacistické elity měly vždy utkvělou představu lidskou rasu očistit od “nečistých jedinců” a bohužel tyto praktiky nebyly realizovány pouze pronásledováním jiných národnostních skupin. Našli si cestu a podporu i v lékařské vědě a praxi, která jim umožnila eliminaci *rasově odlišných, slabých a duševně nemocných*. Program “eutanazie” byl přísně tajný a byl označen jako T4. Eutanazie jako taková byla zneužita pro systematické vraždění, většinou smrtící injekcí, tisíce duševně nemocných a postižených pacientů i dětí v německých ústavech a to dokonce v nacistickém právu. Do roku 1945 bylo zavražděno zhruba 5 až 10 tisíc. Bezprostředně po útoku na Polsko bylo na obsazených územích a v Pomořansku povražděno zhruba 10 tisíc pacientů. Z psychicky nemocných byli systematicky vražděni Židé a údajní nevyléčitelní zločinci, dále pak většinou slabomyslní, epileptici a schizofrenici. Německo vědělo, že vraždění v takovém rozsahu není možné utajit, proto příbuzným těchto obětí zasílali často i vymyšlené důvody jejich úmrtí. Ne všichni ale těmto důvodům uvěřili a případů bylo tolik, že začali protesty veřejnosti a to především ze strany církve.⁵¹

Hitler v září 1941 akci T4 oficiálně zastavil. Bohužel i přes oficiální ukončení akce T4 pokračovala vraždění psychicky a tělesně postižených i nadále, a to hlavně mezi lety 1943 – 1944, v době leteckých náletů na Německo, období kdy byla řada těchto

⁵⁰ Církev.cz [online]. *Přímá eutanazie je v jakékoliv podobě nepřipustná*. Vystaveno roku 2012. www.tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/prime-eutanazie-je-v-jakekoliv-podobě-nepripustna.cz

⁵¹ „Je třeba více poslouchat Boha než lidi“: Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“. Slovo & Život. (E)xkluzivně, číslo: 1. Října 2017, s. 33-34. ISSN 2336-1875.

ústavů vyklížena. Přesný počet obětí *německé eutanazie* bohužel není znám, ale odhaduje se až 275 tisíc mrtvých.⁵²

Nerozpoznaná depresivní porucha

Pokud už se kdokoliv z nějakého důvodu rozhodne pro “dobrou smrt“, jako žadatel o ni musí splnit základní podmínku *být kompetentní* v takovémto úsudku. To znamená být způsobilý učinit takovéto závažné rozhodnutí. Pracujeme s faktem, že tato podmínka vyžaduje, aby myšlení těžce nemocného bylo na takové úrovni, která umožňuje dostatečné zvážení všech otázek pro a proti. Této podmínky se hlavně drží kritici eutanazie, kteří namítají, že těžce trpící člověk může mít svůj úsudek narušen už svým současným stavem, kdy bolesti a další nepříjemnosti ho natolik ovlivňují, že v této chvíli není schopen vidět žádné jiné řešení. Dalším faktem jsou tisíce a další silné léky, které jsou mu podívány. Na základě těchto informací dochází ke snížení kompetence k autonomním úkonům. Tento fakt podporují i někteří odborníci z řad psychologů, kteří tvrdí, že schopnost rozhodovat o svém životě těžce nemocného v terminálním stádiu je ovlivněna spojenými nepříjemnostmi jeho nemoci.⁵³

V Nizozemsku se dokonce otázka kompetence umírajícího při žádostech o eutanazii důrazně řeší a snaží se k celé situaci přistupovat objektivně. Proto v takovýchto případech musí lékař přizvat k posouzení stavu žadatele minimálně dva další lékaře, z nichž jeden musí být vždy psychiatr. Ve většině případů však státní zastupitelství podává žalobu a ponechává se vše na soudním rozhodnutí, zda je důvod k provedení eutanazie oprávněný z hlediska zákona.⁵⁴

⁵² Holocaust.cz [online]. *EUTANÁZIE (1939 - 1941)*. Vystaveno roku 2011. <https://www.holocaust.cz/dejiny/udalosti/eutanazie-1939---1941>

⁵³ Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kolektiv, *Eutanazie – pro a proti*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

⁵⁴ *The Termination of Life on Request and Assisted Suicide (Review Procedures) Act in practice* [online]. Vystaveno roku 2010. http://www.patientsrightscouncil.org/site/wp-content/uploads/2012/03/Netherlands_Ministry_of_Justice_FAQ_Euthanasia_2010.pdf

Musíme vzít v potaz, že vnitřní faktory v terminálním stádiu, jako jsou například bolest, strach, úzkost a dokonce i neporozumění sdělené diagnózy, ovlivňují naše rozhodování. „Za značné riziko lze považovat přijetí myšlenky, že eutanazie je řešení situace člověka. Zní to sice tvrdě, ale „řešení problému likvidací jeho nositele“ je opravdu dost zvláštní postoj“⁵⁵

Jsou tu také i vnější faktory, které ještě více podporují toto rozhodnutí. Patří sem například: sociální vyčlenění, osamocenost a pobyt v nemocničním prostředí. „Nemocnému se může jevit jeho život jako okleštěný, a proto jako bezvýznamný a nicotný. Proto je nutné, aby překonal nešťastné „rozpadnutí“ života na dvě části: na doposud aktivní, vydávanou za šťastnou a na zdánlivě pasivní, určenou nemocí nebo i blízkostí smrti, která se jeví jako bezcenná nebo ve své ceně velmi okleštěná. Svůj stav v nemoci má nakonec integrovat do celku života“⁵⁶

Kompetence lékaře

Role lékaře je v otázkách eutanazie naprosto nezbytná a velmi významná. Co se týče eutanazie a asistované sebevraždy je jeho role lékaře rolí aktivní. Pokud by se společnost rozhodla pro beztržnou formu dobrovolné eutanazie, otázka zní: proč se předpokládá, že by lékař měl být kompetentní osobou rozhodující o osudu těžce nemocného? Pokud zvážíme všechny aspekty, jak zjistíme, že daný lékař je opravdu vhodný k tomuto rozhodnutí a zda dostatečně porozuměl utrpení svého pacienta či jeho rodině? A mělo by být toto rozhodnutí pouze na něm? Všechny tyto otázky vedou k tomu, zda by neměl být přítomen i někdo zvenčí, například i jiný odborník z řad psychologů či například stát v zastoupení soudce. Spousta odborníků považuje rozhodnutí o eutanazii, primárně založené na lékařských vyšetřeních, za nepřipustné. Je nutné podotknout, že i v případě, že dojde ke konzultaci s odborníky z jiných oborů, hlavní díl zodpovědnosti je vždy na straně lékařů. Už i proto, že k bezbolestnému a důstojnému odchodu je potřeba určitých lékařských a farmakologických znalostí. Z

⁵⁵ Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kolektiv, *Eutanazie – pro a proti*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

⁵⁶ Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kolektiv, *Eutanazie – pro a proti*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

tohoto hlediska hraje lékař rozhodující roli v připravovaných návrzích uzákonění dobrovolné eutanazie. Lékař by měl být garantem důstojného způsobu umírání. Jeho cílem by měla být pomoc nemocnému v umírání. Nikoliv ke smrti.

Další rovinou je rozhodnutí lékaře za nezpůsobilé pacienty, kteří z jakéhokoli důvodu nemají možnost se racionálně rozhodnout. Příčinou této nezpůsobilosti může být senilita, duševní choroba, bezvědomí či kóma následkem těžké nemoci, či velmi nízký věk. V tomto případě je velmi obtížné určit, zda je stav nemocného opravdu tak hraniční a nezpůsobilý, aby za něj mohl rozhodovat lékař. Lékař má za úkol probrat všechny možné postupy a fakta s rodinou nemocného a objektivně zvážit postup léčby či naopak ukončení léčby. Rodinní příslušníci mohou být jeho konzultací a radami i často ovlivněni při svém rozhodování. Samozřejmě předpokládají a věří, že se jedná o rady vyškoleného odborníka. Další otázkou z řad odpůrců je: jak si můžeme být jistí, že lékař, jako rozhodující osoba dostatečně rozumí celé situaci a je dostatečně vyškolená k takovému rozhodnutí? Lze vůbec někdo k tomu vyškolit? ⁵⁷

2.3 Co je lidská důstojnost? Eutanazie a paliativní péče

Každý umírající má právo na klidný odchod. V případě, že pacient trpí nevléčitelnou nemocí, která je v pokročilém nebo terminálním stádiu, poskytuje paliativní péče podporu jemu i celé jeho rodině, zároveň i důstojný odchod. U nás se paliativní péči zabývá nezávislá výzkumná organizace *Centrum paliativní péče*, která pravidelně pořádá vzdělávací akce, osvětové kampaně, též publikuje výzkumy z této oblasti. ⁵⁸

„Léčba, jejímž cílem je zabránění bolesti, strádání či diskonfortu nevléčitelně nemocného nebo umírajícího pacienta. Dle Světové zdravotnické organizace paliativní péče poskytuje úlevu od bolesti, trpení chápe umírání jako přirozený proces, neusiluje

⁵⁷ POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

⁵⁸ Umirani.cz [online]. *Paliativní péče*. Vystaveno roku 2016. <https://www.umirani.cz/rady-a-informace/paliativni-pece>

ani o urychlení, ani oddalování smrti, integruje psychologické a spirituální aspekty péče o pacienty, nabízí systematickou podporu pacientům a jejich rodinám, pěstuje týmový přístup, podporuje kvalitu života a je použitelná i v časně fázi onemocnění současně s jinými způsoby léčby. Důraz je kladen na kvalitu života nemocných.“ ⁵⁹

Základními principy paliativní péče je kladení důrazu na kvalitu života, byť i těžce nemocného, respektive umírajícího člověka. Vychází z myšlenky, že existují zásadní rozdíly mezi špatnou a kvalitní péčí a že umírání nemusí být provázeno vždy strachem, nesnesitelnou bolestí a nesmyslným utrpením. Na smrt pohlíží jako na přirozený proces, nesnaží se jí nijak oddálit, ani urychlit. V rámci důstojného odchodu pomáhá pacientovi zvládat pocity bolesti, společně s dalšími projevy jeho nemoci. To ale neznamená, že paliativní péčí se zabývají jen odborníci z řad lékařů. Umírajícímu a jeho rodině je k dispozici i péče psychologická, sociální, existenciální a spirituální. Blízkým i přátelům nabízí všestrannou účinnou oporu a napomáhá jim zvládat jejich zármutek, dokonce i po smrti blízkého člověka. Vychází důsledně z individuálních přání a potřeb pacientů, respektuje jejich hodnotové priority a chrání právo pacienta na sebeurčení. Během období v paliativní péči je velmi důležitá podpora rodiny a blízkých, respektive všech sociálních vazeb, které blízce souvisí s důstojným a vlídným odchodem v prostředí jemu nejvíce vhodném a příjemném. Proto může probíhat, jak doma, tak v hospic.

Týmová práce a jeho multidisciplinární tým, který je po ruce umírajícímu i jeho rodině, je jeden z nejdůležitějších aspektů pro dobře odvedenou péči. Kvalitní a koordinovaná paliativní péče je podmíněna spoluprací zmíněného týmu, který se většinou skládá z:

- lékaři různých profesí
- zdravotní sestry
- sociální pracovník
- rehabilitační pracovník
- psycholog, psychiatr
- duchovní

⁵⁹ Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kolektiv, *Eutanazie – pro a proti*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

- dobrovolníci
- přátelé⁶⁰

Jak už bylo zmíněno, paliativní péče může probíhat v domácím prostředí nebo přímo ve specializovaném prostředí, které nazýváme hospic. Hospic je specializované samostatné lůžkové zařízení, které splňuje veškerá kritéria na důstojný odchod jedince, o pacienta zde pečují odborníci. Pokud si nemocný zvolí variantu domácího hospice, hlavními pečovateli jsou jeho rodina a blízcí přátelé.

Hospic poskytuje specializovanou paliativní péči především pacientům v závěrečné fázi nevyléčitelného onemocnění. Výhodou hospice je neustálá přítomnost zaměstnanců hospice, kteří neustále sledují individuální potřeby a přání každého nemocného. Snaží se mu odborně ulevit od nepříjemných bolestí či trápení, spojených s jeho nemocí. Důležitou myšlenkou je i fakt, že i když je umírající v rukou odborníků, neustále jsou podporovány intenzivní vztahy s jeho rodinou a blízkými až do konce jeho života. Hospice jsou odlišné od nemocničních zařízení svojí osobitou domácí atmosférou lůžkového hospice, kdy je kladen důraz na maximální soukromí pacientů. Velmi často mají pacienti své jednolůžkové pokoje a volný režim pro návštěvy.

Umírání v prostředí doma, “mobilní“ hospic

Myšlenka umírání v klidu domova je celkem lákavá a navíc velmi přirozená pro většinu umírajících. Ve výzkumech drtivá většina respondentů odpovídá, že by nechtěli umírat v nemocničním či jiném zařízení, ale chtěli by trávit poslední měsíce či dny svého života ve svém přirozeném prostředí a mezi věcmi, které je celý život provázely, a hlavně mají představu, že by jim byli neustále nablízku nejbližší z kruhu rodinného, ale i nejbližší přátelé. Proč ale? Důvody jsou zcela jasné, pacient má většinou strach z neosobního prostředí, kterým na něj nemocnice působí. Velmi často i ze zaměstnanců

⁶⁰ Umirani.cz [online]. *Paliativní péče*. Vystaveno roku 2016. <https://www.umirani.cz/rady-a-informace/paliativni-pece>

nemocnice, kteří jsou pro něj cizí. Dokonce je na místě i obava z jejich neosobního přístupu.

Je nutné podotknout, že v pohodlí domova zůstává umírajících pacientů, bohužel, velice málo. Příčin je hned několik, jednou z nich je strach z komplikací, které domácí péče nepochybně doprovázejí. Obavy jsou oboustranné, pacient se obává, že bude na obtíž rodině a okolí se svými požadavky a trápením. Na druhou stranu se obává i jeho rodina, že péče o umírajícího je natolik složitá a náročná, že ji nezvládne. Z toho důvodu se dá tato situace řešit tzv. mobilním hospicem. Jedná se o specializované týmy odborníků paliativní péče, které zahrnutí lékaře, zdravotní sestry, sociální pracovníky, psychoterapeuty a také duchovní. Ti mají za úkol chodit za pacientem a jeho rodinou, jsou jim v odborných otázkách zcela k dispozici.⁶¹

⁶¹ Umirani.cz [online]. Hospic a mobilní hospic. Vystaveno roku 2015. <https://www.umirani.cz/rady-a-informace/hospic-a-mobilni-hospic>

3. PRÁVNÍ ASPEKTY EUTANÁZIE

3.1 Právní úprava v současné ČR

3.1.1 Aktuální právní úprava

Aktuální právní úprava České republiky provedení eutanazie bere za trestný čin. Podklady nalezneme jak v ústavním, tak i v trestním právu. I když se v našem zákoně žádný paragraf ani zákon přímo nevyjadřuje k eutanazii, je z nich naprosto jasné, že se jedná o trestní čin.

Asi nejpodstatnějším ústavním podkladem je Listina Základních práv a svobod, kde je v článku 6 zohledněno:

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.*
- (3) Trest smrti se nepřipouští.*
- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.⁶²*

Co se týče trestního práva, můžeme zabrouzdat v Trestním zákoníku a vyzdvihnout zde pár důležitých zákonů. I když v něm není eutanazie, jako taková, řešena pro svojí skutkovou podstatu, je proto kvalifikovaná jako vražda podle § 140.

§ 140 Vražda

- (1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*
- (2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.*

⁶² Čl. 6 usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony* proli.di.cz [online]. Čl. 6 usnesení č. 2/1993 Sb Vydáno 2017. <https://www.zakonyproli.di.cz/cs/1993-2#cl6>.

Je však možné, že některé případy eutanazie mohou připadnout do kvalifikace dle § 141, tedy zabití.

§ 141 Zabití

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.⁶³

Co se týká asistované sebevraždy, ta je dle § 144 trestána mírněji než samotná vražda. Důležité je podotknout, že samotná sebevražda v České republice trestná není.

§ 144 Účast na sebevraždě

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti nebo na těhotné ženě.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let nebo na osobě stížené duševní poruchou.⁶⁴

3.1.2. Pokusy o změnu

I když je v současné době eutanazie i asistovaná sebevražda na území České republiky trestná, v nedávných letech bylo několik pokusů o změnu našeho zákona. Vláda se výrazněji začala zabývat touto problematikou v roce 2004, kdy 21. července

⁶³ Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. *Zákonprolidi.cz* [online]. Zákon č. 40/2009 Sb.. Vydáno 2019 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁶⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. *Zákonprolidi.cz* [online]. Zákon č. 40/2009 Sb.. Vydáno 2019 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

2004 předložila sněmovně nové znění Trestního zákoníku. Nové znění se hlavně týkalo postihu za porušení trestního zákoníku, kde je zohledněno a obsaženo v ustanovení § 118 zákonného návrhu jako tzv. usmrcení na žádost, v hlavě I zvláštní části návrhu zákona „Trestné činy proti životu a zdraví“ v dílu 1 „Trestné činy proti životu“. Tímto ustanovením tak bylo poprvé výslovně řečeno, že eutanazie jako usmrcení na žádost umírajícího je trestný čin se všemi důsledky z toho plynoucími. Hlavním autorem návrhu byl JUDr. Pavel Šámal, Ph.D a navrhované znění § 118 je následující:

(1) Kdo ze soucitu usmrtí nevyléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.

(2) Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.⁶⁵

Je však nutné podotknout, že tato úprava formou privilegované skutkové podstaty zanechává provedení eutanazie trestným činem, kdy poté rozhoduje soud o tom, zda a jaký trest případně udělí. Návrh byl nakonec zamítnut v Senátu PČR.

V roce 2008 následoval další návrh senátorky Václavy Domšové, který se zabýval Zákonem o důstojné smrti. V tomto případě se nepohlíží na situaci, jako na privilegovanou skutkovou podstatu, ale jako na zvláštní zákon v otázkách důstojné smrti. Už z návrhu bylo znát, že preferuje asistovanou sebevraždu před provedení eutanazie. Návrh byl inspirován především belgickou úpravou zákona, v němž žádost o provedení důstojné smrti musí být vlastnoručně sepsána, datována, podepsána a podpis by musel být úředně ověřen. Návrh zněl takto:

⁶⁵ SUM, Tomáš. Epravo.cz [online]. Eutanázie v právním řádu ČR. Vydáno 2014. <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

§ 1

(1) Důstojnou smrtí se pro účely tohoto zákona rozumí ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost s vědomou, odbornou pomocí jiné osoby za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Důstojnou smrtí se pro účely tohoto zákona rozumí rovněž úmyslné ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost jinou osobou, pokud není možné použít postup dle odst.

§ 2

(1) Důstojné smrti může být dle tohoto zákona nápomocen, případně ji vyvolat pouze lékař, a to za podmínek stanovených tímto zákonem a prováděcími předpisy.

(2) Lékař, který je nápomocen důstojné smrti nebo ji vyvolá, není odpovědný za tento skutek podle předpisů trestního práva, pokud splní podmínky tohoto zákona a prováděcích předpisů a postupuje v souladu s postupy v nich stanovenými.

(3) Žádný lékař však nemůže být k nápomoci důstojné smrti či k jejímu vyvolání nucen.

(4) Pokud to stav pacienta dovoluje, použije se přednostně před vyvoláním důstojné smrti pomoc k ní.⁶⁶

Návrh obsahoval celkem hodně podrobností, jak má vypadat žádost umírajícího, zohlednění, že žádost může vzít pacient kdykoliv zpět, jaké by mělo být postavení a postup lékaře a mnoho dalších podrobností. Hned v prvním čtení v Senátu však vystoupilo mnoho senátorů, většinou z řad lékařů, proti tomuto zákonu s obavou ze zneužití tohoto zákona.

Asi posledním pokusem o právní úpravu zabývající se eutanazií a asistovanou sebevraždou byl poslanecký návrh Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama v roce 2016, který se opět

⁶⁶ DOMŠOVÁ, Václava. § 1 návrhu senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti. Senátní tisk č. 303. Senát parlamentu České republiky. Senat.cz [online]. Vydáno: Praha, 2008. <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/psssenat/htmlhled?action=doc&value=47525>

zabýval otázkami důstojné smrti. Vláda tento návrh 22. června 2016 projednala a projevila opět svůj nesouhlas. Jedním z důvodů byl i fakt, že tento návrh byl skoro totožný s návrhem z roku 2008.⁶⁷

3.2 Situace ve vybraných evropských zemích

I když v České republice eutanazie ani asistovaná sebevražda legální nejsou, na světě a hlavně v Evropě je pár málo zemí, kde je lze provádět legálně. Pokud se umírající opravdu touží sám rozhodnout o svém osudu a jeho finanční možnosti mu to dovolují, může si své “poslední přání” vyřknout v jedné z této následujících zemí.

Mezi první průkopníky patří Švýcarsko, kde je asistovaná sebevražda legální už od roku 1942. Dokonce může umírajícímu pomáhat, jak lékař, tak i laik. Ukončit svůj život sem jezdí lidé z celého světa. Jejich služby využívají i čeští občané, kdy v roce 2007 podstoupil asistovanou sebevraždu na švýcarské klinice první český občan.

Další zemí je Belgie, kde je legální provádět eutanazii od roku 2002. Specifikum pro Belgii je, že zde byla dokonce od roku 2014 legalizována dětská eutanazie, bez ohledu na výši věku. Podmínkou v tomto případě je, že o zákrok musí dítě požádat samo a souhlas musí dát oba rodiče. Samozřejmě vše pod lékařským dohledem, stav dítěte musí posoudit celý specializovaný lékařský tým a nezávislý psycholog. Tuto možnost využilo první dítě až v roce 2016.

Nizozemí a Lucembursko jsou další země, kde je eutanazie zlegalizována. V Nizozemí od roku 2002, v Lucembursku až o něco později, v roce 2009. Někdo možná netuší, ale dokonce i Německo se v roce 2015 přidalo k zemím, kde je legální asistovaná sebevražda, eutanazie nikoliv.

I když jsou USA považovány za velmi pokrokovou zemi, eutanazie je ve všech státech stále považována za nelegální. Výjimkou je od roku 1998 stát Oregon, kde je asistovaná sebevražda legální, dále pak stát Washington (2008) a Vermont (2013). Specifikum je ve státě Montana, kde sice eutanazie ani asistovaná sebevražda legální

⁶⁷ Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti. Sněmovní tisk č. 820/1. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. psp.cz [online]. Vydáno: Praha, 2016 <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=1>

nejdou, ale tamní Nejvyšší soud zakázal postih lékařů, kteří se jí za splnění daných podmínek zúčastní.⁶⁸

3.2.1. Švýcarsko

Švýcarsko je asi jednou z nejvíce vyhledávaných zemí pro provedení eutanazie. Zde je tento zákrok legální už od roku 1942. V současné době ve Švýcarsku existují tři společnosti, které Vám za finanční obnos splní “poslední přání“, je to curyšská Dignitas, bernská Exit International a basilejská Life Circle. Žadatelů každým rokem stále roste, nejvíce lidí pochází z Evropy (v roce 2014 bylo cca 1400 žadatelů, především Němci, Britové a Francouzi).

Švýcarské kliniky mají týmy lékařů, které mají za úkol odborně prozkoumat chorobopis každého žadatele a vybírají si opravdu jen ty, s nevléčitelnou nemocí. Ve věci schvalování může zakročit i švýcarská prokuratura a to v případě, že se objeví podezření, že za smrtí nemocného jsou jiné důvody. Těmi mohou být například ekonomické zájmy některého z příbuzných, dokonce by mohlo jít k navádění či donucení k sebevraždě. Zákon přímo říká: *„každá osoba, která ze sobeckých důvodů navede nebo pomůže jinému ke spáchání nebo pokusu o sebevraždu, a ta osoba poté provede nebo se pokusí o sebevraždu, je tato osoba odpovědná až pěti lety podmíněného vězení.“*⁶⁹

Celá procedura pak probíhá v poklidu během pár minut. Pacient má možnost si zvolit, jak budou vypadat jeho poslední minuty. Například si může určit hudbu, kterou chce během odchodu poslouchat. Následuje podání dvou pilulek, které mají zabránit zvracení. Po deseti minutách je opět dotázán, zda na svém rozhodnutí stále trvá, pokud ano, je mu aplikován chemický koktejl na bázi pentobarbitalu sodného, ten nejpozději do tří minut vyvolá hluboký spánek. Důležitý fakt je, že si nápoj musí

⁶⁸ krestanem.cz [online]. Eutanazie, asistovaná sebevražda. Vydáno 2014. <http://krestanem.cz/eutanazie-asistovana-sebevrazda/>

⁶⁹ Art. 115 of Swiss Criminal Code of 21 December 1937. In: admin.ch [online]. Vydáno 2017. <https://www.admin.ch/opc/en/classifiedcompilation/19370083/201701010000/311.0.pdf>

pacient vzít vlastníma rukama, nikdo mu ho nesmí podat. K zástavě srdce dojde do sedmi minut.⁷⁰

Společnost Dignitas začala být proslulá tím, že poskytovala možnost asistované sebevraždy i občanům jiných států a podmínky byly zprvu hodně benevolentní. Už právě z tohoto důvodu se Švýcarsko stalo zemí, kde se praktikuje tzv. “sebevražedná turistika“. Spoustu lidí tak tuto možnost i zneužívalo. To se samozřejmě okolním státům i vládě nelíbilo a proto byly podmínky v roce 2009 zpřísněny. Nová pravidla povolují asistovanou sebevraždu pouze v případech:

- osob těžce trpí kvůli zdravotním problémům, nehodě nebo handicapu
- musí být prokazatelné, že jin nelze lékařsky pomoci
- smrtící látka může být pouze pentobarbital sodný
- na asistované sebevraždě nelze vydělávat, je možné účtovat maximálně 500 švýcarských franků
- žadatel nesmí být mladší 25 let, pokud nesnesitelně fyzicky netrpí⁷¹

Co je hodně specifické u Švýcarska a také odlišné od ostatních zemí, je fakt, že v zákoně není řečeno, že danou asistenci musí provádět bezpodmínečně lékař, to znamená, že za splnění ostatních podmínek, může provádět osoba jakákoliv. To původně mělo za příčinu, že z počátku tyto společnosti neprováděly asistované sebevraždy sami, ale pouze rozesílaly svým členům manuály, jak sebevraždy provést. Časem se ale podmínky zpřísnily a nyní ve většině případů musí být přítomen lékař, i když to není ze zákona dané. Vycházíme totiž z faktu, že smrtící látkou musí být využíván výlučně pentobarbital, tedy látka, kterou mohou předepsat pouze lékaři.

⁷⁰ ČTK.Tyden.cz [online]. Vydáno 2014. *Věc eutanazie. Za smrtí se jezdí do Švýcarska.*
https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vec-eutanazie-za-smrti-se-jezdi-do-svycarska_301856.html

⁷¹ ČTK. Hospodářské noviny. zahranični.ihned.cz [online]. Vydáno 2019. <https://zahranicni.ihned.cz/c1-37751350-sebevrazedna-turistika-si-ve-svycarsku-vynutila-zmenu-pravidel-eutanazie>

3.2.2. Nizozemí

V Nizozemí je eutanazie legální od roku 2002, i když mnohokrát v minulosti došlo k různým návrhům změny zákona i několika nelegálním provedením eutanazie. Asi první se datuje už k roku 1973, kdy doktorka Geertruida Postma pomohla své nemocné matce odejít ze světa podáním dávky morfinu. Od té doby se o legalizace eutanazie neustále jednalo, ale k jejímu zlegalizování došlo až o mnoho let později.

Zákon, zabývající se eutanazií nese přesné jméno *Prověření ukončení života na žádost pacienta a pomoc při sebezabití* a její znění a podmínky formulovala KNLA (Královská nizozemská lékařská asociace). Ty znějí takto:

Lékař

- (1) *Musí být přesvědčený, že pacient provedl dobrovolnou, jasnou a pečlivě zváženou žádost.*
- (2) *Musí být přesvědčený, že pacient neúnosně trpí a není žádná vyhlídka na zlepšení.*
- (3) *Informoval pacienta o jeho situaci a vyhlídkách*
- (4) *Došel k závěru, společně s pacientem, že neexistuje žádná rozumná alternativa ve světle pacientova stavu.*
- (5) *Konzultoval situaci alespoň s jedním nezávislým lékařem, který viděl pacienta a podal písemnou zprávu ohledně kritérií v bodech (1)-(4).*
- (6) *S náležitou lékařskou péčí a pozorností ukončí pacientův život, nebo poskytne asistenci při pacientově sebevraždě.⁷²*

V Nizozemí je možné provádět eutanazii i u příslušníků cizí země, tedy i zde vzniká tzv “sebevražedná turistika“, nicméně je oproti Švýcarsku prováděna pouze v minimálním měřítku. Na rozdíl od Švýcarska lze usmrtit i mladistvé s věkem 16-18 let s podmínkou odborné lékařské rady s jejich rodiči či opatrovníky a i na dětech od 12 – 16 let, zde již pouze se souhlasem rodičů či opatrovníků. V současné době odlehčila KNLA podmínky pro eutanazii tak, že žadatelé již nemusí trpět závažnou

⁷² SUMNER, <http://researchonline.lshtm.ac.uk> [online]. Vydáno. 2011. <http://researchonline.lshtm.ac.uk/190/1/1478-4505-9-S1-S3.pdf>

nevléčitelnou chorobou, ale stačí, aby trpěli psychiatrickým onemocněním. Což může být celkem zneužitelné.⁷³

V Nizozemí existují tzv. jednotky mobilní eutanazie, které se touto problematikou zabývají. Umírající pacient organizaci zašle vyplněný formulář online emailem nebo telefonicky. Poté musí počkat na posouzení lékařem a ostatními kooperujícími odborníky, pak teprve dostane nějaké resumé, zda je eutanázie nejlepším řešením. Žadatelé této možnosti využívají nejčastěji, protože ze zákona je jejich vlastní lékař v této problematice může odmítnout.⁷⁴

Po zavedení eutanazie v Nizozemí využilo tuto možnost hned v následujícím roce 1626 pacientů.⁷⁵ Jelikož se podmínky pro ni neustále stávaly méně přísnými a benevolentnějšími, v roce 2012 se už číslo s provedenými žádostmi vyšplhalo na 4188. V roce 2017 jich už bylo přes sedm tisíc.⁷⁶ Což je celkem znepokojivé zjištění. Dalo by se říct, že situace v Nizozemí se už vymyká rozumnému uvážení a je na pomyslném “kluzkém svahu“

3.2.3. Belgie

Belgie následovala Nizozemí celkem rychle a legalizovala eutanazii také v roce 2002. Podmínky pro podstoupení procedury jsou skoro totožné s Nizozemím. V roce 2014 Belgie rozšířila podmínky věkové hranice až na novorozence. I když belgické zákony vyžadují, písemný souhlas rodičů, veškeré lékařské i odborné hodnocení. Dokonce hodnotí i mentální stránku dítěte. Splnění podmínky, že dítě musí mít nějakou

⁷³ PEJCHALOVÁ-GRÜNWALDOVÁ, Vladimíra. Euthanasie a pomoc při sebevraždě.

Milanhamersky.cz [online]. *Parlamentní institut*. Vydáno: 2005.

https://is.muni.cz/th/my5gf/Eutanazie_jako_trestnepravni_problem_moderni_spolecnosti.txt

⁷⁴ CONOLLY, Kate. Dutch mobile euthanasia units to make house calls. *Theguardian.com* [online].

Berlin, The Guardian, Vydáno: 2012. <https://www.theguardian.com/world/2012/mar/01/dutch-mobile-euthanasia-units>

⁷⁵ EuroZprávy.cz. [online]. *Právo na smrt - eutanazie: Kde je asistovaná sebevražda povolena?* Vydáno.

2017. <https://eurozpravy.cz/veda-a-technika/veda/77965-pravo-na-smrt-eutanazie-kde-je-asistovana-sebevrazda-povolena/>

⁷⁶ BERET, Daniel. Reflex.cz [online]. Letos podstoupí eutanazii v Nizozemsku přes 7000 lidí. To je o 70 procent více než před pěti lety Vydáno 2017. <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/83126/letos-podstoupí-eutanazii-v-nizozemsku-pres-7000-lidi-to-je-o-70-procent-vice-nez-pred-peti-lety.html>

smrtelnou nemoc, nebo musí nesnesitelně trpět, vyvolala celá záležitost velkou vlnu znechucení.

I když v Belgii roste zájem o provedení eutanazie, není tento nárůst tak rapidní jako v Nizozemí. V roce 2017 zde podstoupilo tento zákrok 2309 pacientů. Co se týče dětských pacientů, v roce 2016 byly takto usmrceny dvě děti a v roce 2017 “pouze” jedno. Organizace jejich jména ani věk prozatím neprozradila. Jediná informace, kterou dostala veřejnost je, že všichni trpěli rakovinu. Následující tabulka mapuje provedení eutanazie za roky 2016 a 2017: ⁷⁷

POČET MRTVÝCH			
■ MRTVÍ 2016/2017	4,337	■ MUŽI	2,208
■ DĚTI (POD 18)	3	■ ŽENY	2,129
■ MLADÍ LIDÉ (18-29)	19	■ ÚMRTÍ DOMA	1,954
■ LIDÉ NAD 70	2,807	■ ÚMRTÍ V NEMOCNICI	1,686
■ PACIENTI S RAKOVINOU	2,781	■ LIDÉ S PSYCHICKÝMI PROBLÉMY A PORUCHAMI OSOBNOSTI	77
■ LIDÉ OHROŽENI ZTRÁTOU ZRAKU ČI INKONTINENCÍ	710		

ZDROJ: FEDERÁLNÍ KOMISE PRO KONTROLU A HODNOCENÍ EUTANAZIE ⁷⁸

⁷⁷ MSJ. Blesk.cz [online]. Odhalení šokujících statistik eutanazie v Belgii: Mezi mrtvými jsou děti! Vydáno 2018. <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pribehy/555627/odhaleni-sokujicich-statistik-eutanazie-v-belgii-mezi-mrtvymi-jsou-deti.html>

⁷⁸ Blesk.cz [online]. Odhalení šokujících statistik eutanazie v Belgii: Mezi mrtvými jsou děti! Vydáno 2018. <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pribehy/555627/odhaleni-sokujicich-statistik-eutanazie-v-belgii-mezi-mrtvymi-jsou-deti.html>

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části jsem se rozhodnul věnovat názorům z řad odborníků, a to z různých oborů. Hlavně těm, kteří se s tématem eutanazie již v minulosti zabývali, a nebo ho v současnosti řeší. Pro svoji práci jste si vybral tři odborníky, které zastupují psychologii, filozofii a teologii. Z řad lékařské psychologie jsem oslovil pana prof. PhDr. et PhDr. Radka Ptáčka, Ph.D., našeho předního klinického psychologa a soudního znalce, který dokonce téma eutanazie zpracoval ve své knize *Eutanazie – Pro i proti*. Tato kniha mi byla velkou inspirací při psaní mé bakalářské práce a velmi často jsem z ní čerpal důležité informace. Dále jsem oslovil doc. PhDr. Mgr. Davida Krámského, Ph.D., který se zabývá především filozofií a vyučuje na Policejní akademii. Třetím osloveným je Dr. Ing. René Milfait, Th.D., významný teolog, který se zabývá teologickou etikou a doprovázením nemocných a umírajících. Názory a poznatky každého z nich popíši dopodrobna níže a pevně věřím, že svým pohledem ještě více přiblíží celou problematiku a rozšíří o další názory proč ano či ne.

4. DOTAZNÍK

4.1 Názory odborníků

S oslovením odborníků, respektive se získáním kontaktů mi vřele pomohl vedoucí mé bakalářské práce pan profesor PhDr. Petr Nesvadba, CSc., kterému bych tímto rád velmi poděkoval za vřelý přístup a skvělé rady. Též za odborné vedení během psaní mé práce. Názory odborníků považuji za velmi důležité. Zajímavým faktem je, že jejich názory jsou velmi často rozdílné od názorů laiků. Proč? Mají na život jiný, složitější názor?

4.1.1 Pohled teologa - Dr. Ing. René Milfait, Th.D.

Dr. Ing. René Milfait, Th.D. pracuje v současnosti pro EJF, což je Akademie für Bildung und internationale Zusammenarbeit v Berlíně. Během jeho předchozí praxe měl na starosti ve velké nemocnici spirituální péči a doprovázení a konzultování etických otázek. K těžištním případům patřila i teologická etika, křesťanská mravnost, doprovázení nemocných i umírajících, jejich blízkých a pozůstalých, biomedicínská etika (hlavně počátek a konec lidského života); vztah etiky a práva; lidská práva a vztah lidských práv s teologickou etikou; spiritualita a spirituální péče; eticko-lidskoprávní reflexe hrůzného nacistického programu „Euthanasie“; pastorační práce. Dr. Ing. René Milfait, Th.D. je také členem Správní rady Hospice sv. Jiří v Chebu a Tachově a sociálně-zdravotního výboru města Mariánské Lázně. Dlouhodobě vykonává pedagogickou činnost.

Během svého života napsal mnoho odborných publikací jako například *Lidská práva osob s postižením, nevyléčitelně nemocných a umírajících na pozadí nacistických sterilizací a programu „Euthanasie“*, *Teologická etika. V kontextu sociální a pastorační práce* a další., Tématem eutanazie se například věnoval v časopise (E)kklusivně, kdy se zabýval zneužitím eutanazie Němci během světové války. Tento článek byl pro mě velmi inspirativní a poučný, jmenoval se „*Je třeba více poslouchat Boha než lidi*“: *Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“*. Celý článek se zabývá „programem Eutanazie“, díky kterému v letech 1939-1945 zemřelo bezmála 300 000 nevinných lidí.⁷⁹

Slovo eutanazie charakterizuje takto: „*Slovo eutanazie má své dějiny. Také se různě používá. Někdy i v případech, kde to není na místě., což přináší nedorozumění či dokonce obviňování a neodpovídající jednání a porozumění a strachy. Proto bych pojem přesně vymezil a v tomto smyslu v dnešním kontextu používal (např. v souladu se Světovou lékařskou asociací).*“ S tímto tématem je spjat odborně i jako občan. Myšleno ve smyslu, že je jednou z odpovědí na otázky související s utvářením života nevyléčitelně nemocných a umírajících. Jelikož se doktor Milfait zabývá doprovázením

⁷⁹ *„Je třeba více poslouchat Boha než lidi“: Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“*. Slovo & Život. (E)kklusivně, číslo: 1. Října 2017, s. 33-34. ISSN 2336-1875.

těžce nemocných a umírajících, setkává se s eutanazií i v rozhovorech s lidmi, a v odborné literatuře a jiných dostupných svědectvích.

Při dotazu, jak pohlíží pan doktor Milfait na eutanazii a zda jí schvaluje či nikoliv, jsem dostal celkem rozsáhlou odpověď. Na eutanazii pohlíží několika pohledy a hlavně i z bezpečnostního měřítka. I když se podle něj jedná o bezbolestné ukončení života trpícího, je naprosto proti. Důvodů má k tomu hned několik. Jedním z nich je *“právo na život odvozené z lidské důstojnosti”*, současně s tím i respektování *“práva na sebeurčení”*. Díky jeho bohatým mnoholetým zkušenostem při doprovázení umírajících hlavně vyzdvihuje nepřehledné možnosti paliativní péče a obzvlášť paliativní sedace, obě ukazují na nepotřebnost eutanazie. Paliativní sedace je obvykle definována jako: *“použití léků se sedativním účinkem ke snížení pacientova vnímání nesnesitelných nebo nezvládnutelných příznaků, které jsou nedostatečně kontrolovány terapiemi zaměřenými na příznaky”*⁸⁰ Což naprosto potvrzuje jeho tvrzení nepotřebnosti eutanazie. Jako další důvody také uvádí: *“Rozpor s lékařským étosem; argument šikmé plochy; sympatické a solidární pojetí křesťanské etiky a mravnosti.”*

⁸⁰ BRUERA Eduardo, The University of Texas MD Anderson Cancer Center, Houston, TX, Medical tribune.cz [online]. Vystaveno roku 2012. <https://www.tribune.cz/clanek/27872-paliativni-sedace-kdy-a-jak-editorial>

4.1.2 Pohled psychologa - PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D.

PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D. je první profesor lékařské psychologie v České republice, také klinický psycholog a soudní znalec. Jeho hlavní působení je na Psychiatrické klinice 1. LF UK a také University New York in Prague. Doktor Ptáček se dlouhodobě zabývá nejširší problematikou lékařské a dětské psychologie, ale i etickými a forenzními aspekty těchto oborů. Je odborným ředitelem občanského sdružení Národní institut pro děti a rodinu. Je též řešitelem nebo spoluřešitelem řady vědeckých grantů i projektů v sociální oblasti, a členem redakčních rad několika významných zahraničních časopisů. Jeho publicistická činnost je velmi rozsáhlá. Vydal více než 150 původních odborných prací v domácích i zahraničních odborných časopisech, které dosáhly více než 1000 citací v domácí a především zahraniční odborné literatuře.

Co je důležité podotknout, že je autorem knihy *Eutanazie – pro a proti*, která mi byla velkým zdrojem informací při psaní mé bakalářské práce. Už z toho důvodu jsem za jeho příspěvek velmi vděčný. I když jeho odpovědi na mé otázky byly celkem stručnější než od pana doktora Milfajta, i tak mi velice pomohl. Eutanazii sám vnímá jako *ukončení života na žádost pacienta, přičemž se vyžaduje splnění několika podmínek - zvláště dobrovolnost, opakovanou žádost nebo dále například souhlasné stanovisko minimálně dvou lékařů*. I když k tématu eutanazie vydal celkem obsáhlou monografii s týmem autorů, jeho odpověď zda ano či ne, byla ihned jasné Ne. Z jeho pohledu má život vyšší hodnotou než svobodné rozhodnutí

Blíže se ke svému odůvodnění rozepsal právě ve své knize *Eutanazie – pro a proti*, kde sám tvrdí, že filozofická diskuze o eutanazii je časově velmi zdlouhavá a pro nemocné občas obtížná. Nemusí mít vždy pro ně nějaké východisko a také jejich porozumění, i když se toto téma zdá zprvu velmi lehce uchopitelné. V jeho knize dokonce tvrdí, že po eutanazii většinou žádají sami nemocní. Svůj postoj k eutanazii vysvětluje takto: *“Ale všimneme si člověka, který sám po eutanazii volá. Jak jsem řekl, utrpení člověka způsobené nemocí není ani spravedlivé ani nespravedlivé. Spravedlivý nebo nespravedlivý může být vztah k trpícímu. A jistě je více žádoucí netrpět než trpět. I ti, kdo volají po eutanazii, po ní volají proto, že nechtějí trpět (nejenom fyzickou bolestí,*

*ale třeba i osamělostí nebo odkázáním na ostatní). Avšak člověk, který ukončil svůj život eutanazií, trpí až do konce svého života. Tedy trpí. A je-li žádoucí netrpět než trpět, je také spravedlivější bojovat proti utrpení než nechat trpět nemocného do konce jeho života, byť je ukončen eutanazií. Proto vnímám eutanazii jako nespravedlivou i vůči člověku, který o ni sám žádá.“*⁸¹

⁸¹ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

4.1.3. Pohled filosofa - doc. PhDr. Mgr. David Krámský, Ph.D.

Moc jsem chtěl znát i odborný pohled filozofa a proto tím třetím osloveným byl docent PhDr. Mgr. David Krámský, Ph.D., který vystudoval filosofii na Univerzitě kalově. Profesně se zabývá morální filosofií a aplikovanou etikou. Též učí na Policejní akademii, kde vyučuje úvod do filozofie a profesní etiku. Doktor Krámský je autor několika monografií, například *Filosofické základy psychologie morálky*.

Při otázce, co pro něj eutanazie znamená, odpověděl, že především pro něj eutanazie znamená určité etické dilema. Vysvětlil to faktem, že samotný název – slovo eutanazie obsahuje řecké eu – což znamená dobro či dobrý, právě toto slovo je zatíženo nečetnými interpretačními kontexty. Na otázku, zda je eutanazie dobrá či ne je tak třeba odpovědět jinou otázkou, a to: co myslíme v dané společnosti a čase dobrem, a kdo má být příjemcem a dotčenou osobou tohoto dobra.

Prozatím se s eutanazií, nebo s případem, kdy by musela být řešena, osobně nesetkal, ale upřímně přiznává, že jeho osobní názor se překrývá samozřejmě s tím profesním. A je možné, že ve chvíli, kdy by byl osobně angažován v takovémto rozhodování. Dovede si představit, že by se pak možná rozhodoval více emotivně a empaticky. Na konec poznamenal: “*Díky Bohu jsem v takovéto situaci ještě nebyl.*”

ZÁVĚR – MŮJ POHLED NA EUTANAZII

Zajímavým faktem je, že na začátku psaní své bakalářské práce jsem byl “pouhý student“, a však během tvoření práce jsem se stal součástí neziskové organizace *Zlatá rybka*, která plní přání velmi těžce nemocným dětem. Prozatím jsem ve zkušební lhůtě, ale dnes i denně se setkávám příběhy těchto dětí a jejich rodin. Část našich klientů, říkáme jim “snílci“, se nakonec uzdravila, ale ta větší čeká předčasná smrt, protože podlehl nemoci. Snílci jsou těžce nemocní, například odkázáni na vozíčkové křeslo a dost často na naprostou a bezprostřední péči ze stran svých rodičů a zdravotníků. Těm plníme poslední přání. Nemocní pacienti, kteří jsou už ve finální fázi nemoci a sužují je velké bolesti, nemohou být našimi klienty, lékař to prostě nedovolí. Setkávám se tedy jen s těmi “vhodnými“ pacienty a i tak mě toto téma velmi ovlivňuje každý den a hlavně při psaní bakalářky a přemýšlení nad smrtí a pohledem na ní.

Musím uznat, že před psaním mé bakalářské práce jsem na otázku eutanazie měl celkem jasný názor, a to bezvýhradné “ano“, postupem času a hlavně získáváním různým zdrojů jsem začal trochu pochybovat. Mé “ano“ stále převládá, ale zjištění, že i samotná eutanazie se dá celkem negativně zneužít a taky byla v historii strašným způsobem zneužita, mě velmi znepokojilo. Na následujících řádcích bych rád vyzdvihl několik svých myšlenek, které s tématem souvisí, možná i vnitřních dotazů, proč to tak je a nemůže být jinak.

Můj prvotní názor je, že každý člověk je svobodný jedinec a má právo o sobě rozhodovat, až už jde o cokoliv. Všichni žijeme v demokratické svobodné společnosti. Nebo si to jen myslíme? Rozhodnout o konci svého vlastního života z důvodu neskutečných bolestí a nekvality života, bezmoci a celkového omezení na pomoc druhých je pro mě mnohem více pochopitelné, než když někdo spáchá sebevraždu a je naprosto zdravý. Zajímavým faktem je, že eutanazie je v České republice stále považována za trestný čin a sebevražda nikoliv. Pro mě nepochopitelný fakt.

Nedávno moje známá nechala utratit psa, pro ní skoro člena rodiny. Pes se jmenoval Bono a trpěl velkými bolestmi, byl upoután na lůžko, protože trpěl rakovinou. Po pár týdnech ho nechali utratit – zdálo se jim to mnohem vhodnější, než aby trpěl. I když pes sám o sobě nerozhoduje, proč takové usmrcení zvířete nám přijde naprosto logické řešení a u člověka to vyvolává takové neshody v názorech?

Všichni tvrdíme, že žijeme ve svobodném světě, pokud ale chci odejít z tohoto světa předčasně, ať už je to z jakýchkoliv důvodů a někdo mi v to zakazuje, tak už tak svobodný přece nejsem. Sám o sobě nemohu rozhodnout a musím se podřídít “vyššímu” rozhodnutí. Proč? Proč názory některých lidí jsou důležitější a právoplatnější než ty naše? Jak vůbec může někdo o našem osudu rozhodovat za nás, když nás nezná, necítí přesně to co mi. Z tohoto pohledu je pro mě eutanazie opět jasné ano. Už jen proto, že žiji ve svobodném světě a chci jednat jako svobodný občan.

Při debatách s mými známými často zazněl názor, že trpící lidé jsou velmi lehce ovlivnitelní a to může být velmi negativně zneužitelné, hlavně ze strany jejich příbuzných. Ti mohou umírajícího přesvědčovat, že eutanazie je pro něj nejlepší řešení. Dají přednost dřívějšímu odchodu příbuzného a vyplacení dědictví než strávení s ním o pár společných chvil navíc. Ano, musím uznat, že tohle je opravdu kluzký svah celého tématu a k situaci, kdy nemocného příbuzní tlačí k eutanazii, může samozřejmě dojít. Což je pro mne nepochopitelné, ale věřím, že takto smýšlejících lidí by se našlo určitě pár. Z tohoto pohledu bych rád podotknout, že už z tohoto důvodu by měl vždy na celou situaci dohlížet tým nestranných odborníků, kteří tomuto chování mohou vždy zabránit. Pokud by bylo znění zákona dostatečně propracované, dalo by se tomu předejít. Další rovinnou je fakt, zda se vůbec dá něčemu takovému opravdu zabránit. Sám jsem se už setkal během mé práce ve Zlaté rybce s případem, kdy přání dítěte ovlivňovali rodiče, i když chtělo úplně něco jiného. Nemocné dítě chtělo notebook a oni chtěli, aby si přál dovolenou. Celou situaci jsme celkem rychle prokoukli. Za mě jen důkaz toho, že příbuzní nemocného ne vždy myslí na prvním místě na jeho blaho. V případě eutanazie, jsou samozřejmě následky jejich nátlaku mnohem strmější a nevratné.

Asi za největší zneužití eutanazie považují tisíce otřesných případů nedobrovolné eutanazie provedených v Německu během druhé světové války. O tomto případě už jsem se zmínil výše v otázkách: *proti*. Eutanazie jako taková byla zneužita pro systematické vraždění, většinou smrtící injekcí, tisíce duševně nemocných a postižených pacientů i dětí v německých ústavech a to dokonce v nacistickém právu. Do roku 1945 bylo zavražděno zhruba 5 až 10 tisíc.⁸² Tento případ je naprosto odstrašující a pro mnohé zcela nepochopitelný. I přesto jsou to reálná čísla naší historie a důkaz, jak je “jednoduché” manipulovat lidmi a dokonce odborníky z řad lékařů a právníků ve svůj prospěch a smrt nevinných lidí.

I přes zmíněné obavy je velmi zajímavý fakt, že eutanazii hlavně schvalují laici, obyčejní lidé, jako já. Naopak odborníci, ať už filozofové, doktoři či teologové, jsou velmi často proti. Tento fakt jen potvrdil i můj dotazník, který vyplnili tři odborníci z řad teologie, psychologie a filozofie a vždy se stejnou odpovědí Ne. Proč tomu tak je? Dívají se na život složitějším a jiným pohledem než my? Vidí v něm nějaký vyšší princip? Odpověď bude jistě “ano”. I přesto mě zajímalo, jaká by byla jejich odpověď v případě, že by se v takové smrtelné fázi života ocitli oni sami. Bylo by stále pro jasné NE?

⁸² „Je třeba více poslouchat Boha než lidi“: Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“. Slovo & Život. (E)kklusivně, číslo: 1. Října 2017, s. 33-34. ISSN 2336-1875.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

PTÁČEK Radek, BARTŮŇEK Petr a kolektiv. *Eutanazie – pro a proti*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie, Nauka o umírání a smrti*. 1. vydání, Praha: Columbus 1996, 196 s. ISBN 80-85928-43-4

MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* 1. vydání, Praha: Grada 2005, 108 s. ISBN 80-247-1025-0

Seznam použitých zahraničních zdrojů

POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* 1. vydání, Praha 10: Nakladatelství Dita, 1996c, 209 s. ISBN 80-85926-07-5

SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. 1. vydání, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 271 s. ISBN 80-7192-914-X

BYOCK, Ira. *Dobré umírání: Možnosti pokojného konce života*. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2013, 328s. ISBN 978-80-7429-134-0

CLAYOVÁ, Catrine, LEAPMAN, Michael, *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. 1. vydání, Praha: Galén 2007, 244 s. ISBN 97-88072-62471-3

Seznam použitých internetových zdrojů

ČERNÝ, David. zdravotnickepravo.cz [online]. Vystaveno roku 2015, <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

BERKA, Vít, SUM, Tomáš. [epravo.cz](https://www.epravo.cz) [online]. Vystaveno 20. 5. 2005, <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html?mail>

STRUK, Petr, BENEŠ, Václav. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví [online]. Vystaveno roku 2015. <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/2322-terminologie-pro-hodnoceni-kvality-primarni-pece.pdf>

BAUEROVÁ, Veronika. Ústav práva a právní vědy [online]. Vystaveno roku 2018. <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>

ALEXY, Robert. Lidská důstojnost a princip proporcionality. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting [cit. 15. 3. 2017]

ANGEL, Peter. peengel.cz [online]. *Eutanásie – téma současné zdravotnické etiky*. Vystaveno roku 2011. http://www.peengel.cz/euthanasie_soubory/Page475.htm

ČTK. tyden.cz [online]. *Věc eutanazie. Za smrtí se jezdí do Švýcarska*. Vystaveno roku 2014. https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vec-eutanazie-za-smrti-se-jezdi-do-svycarska_301856.html

VAVŘÍKOVÁ, Hana. old.sensen.cz [online]. *Co to je, když se řekne autonomie*. Vystaveno roku 2013. <http://old.sensen.cz/aktuality/2013/co-to-je,-kdyz-se-rekne-autonomie/>

KUBATOVÁ, Marie; ČERVENKA, Jan. cvvm.soc.cas.cz [online]. *Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti – červen 2014*. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/1769-verejne-mineni-o-interrupci-eutanazii-a-trestu-smrti-cerven-2014>

Theguardian.com [online]. *The Guardian*, Vystaveno roku 2016. <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/13/netherlands-may-allowassisted-dying-for-those-who-feel-life-is-complete>

Cirkev.cz [online]. *Přímá eutanazie je v jakékoliv podobě nepřípustná*. Vystaveno roku 2012. www.tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/prime-eutanazie-je-v-jakekoliv-podobe-nepripustna.cz

„Je třeba více poslouchat Boha než lidi“: Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“. Slovo & Život. [online]. (E)xkluzivně, číslo: 1. Října 2017, s. 33-34. ISSN 2336-1875.

The Termination of Life on Request and Assisted Suicide (Review Procedures) Act in practice [online]. Vystaveno roku 2010. http://www.patientsrightscouncil.org/site/wp-content/uploads/2012/03/Netherlands_Ministry_of_Justice_FAQ_Euthanasia_2010.pdf

Holocaust.cz [online]. *EUTANÁZIE (1939 - 1941)*. Vystaveno roku 2011.

<https://www.holocaust.cz/dejiny/udalosti/eutanazie-1939---1941/>

Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. *Zakonprolidi.cz* [online]. *Zákon č. 40/2009 Sb.*. Vydáno 2019 <https://www.zakonprolidi.cz/cs/2009-40>

Umirani.cz [online]. *Paliativní péče*. Vystaveno roku 2016.

<https://www.umirani.cz/rady-a-informace/paliativni-pece>

Umirani.cz [online]. Hospic a mobilní hospic. Vystaveno roku 2015.

<https://www.umirani.cz/rady-a-informace/hospic-a-mobilni-hospic>

Čl. 6 usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony prolidi.cz* [online]. Čl. 6 usnesení č. 2/1993 Sb Vydáno 2017. <https://www.zakonprolidi.cz/cs/1993-2#cl6>].

Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. *Zakonprolidi.cz* [online]. *Zákon č. 40/2009 Sb.*. Vydáno 2019 <https://www.zakonprolidi.cz/cs/2009-40>

SUM, Tomáš. *Epravo.cz* [online]. *Eutanázie v právním řádu ČR*. Vydáno 2014.

<https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

DOMŠOVÁ, Václava. § 1 návrhu senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti. Senátní tisk č. 303. Senát parlamentu České republiky. *Senat.cz* [online]. Vydáno: Praha, 2008.

<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/psssenat/htmlhled?action=doc&value=47525>

Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti. Sněmovní tisk č. 820/1. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. *psp.cz* [online]. Vydáno: Praha, 2016

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=1>

krestanem.cz [online]. *Eutanazie, asistovaná sebevražda*. Vydáno 2014.

<http://krestanem.cz/eutanazie-asistovana-sebevrazda/>

Art. 115 of Swiss Criminal Code of 21 December 1937. In: *admin.ch* [online]. Vydáno 2017.

<https://www.admin.ch/opc/en/classifiedcompilation/19370083/201701010000/311.0.pdf>

ČTK, *Tyden.cz* [online]. Vydáno 2014. *Věc eutanazie. Za smrtí se jezdí do Švýcarska*.

https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vec-eutanazie-za-smrti-se-jezdi-do-svycarska_301856.html

ČTK, Hospodářské noviny. zahranicni.ihned.cz [online]. Vydáno 2019.
<https://zahranicni.ihned.cz/c1-37751350-sebevrazedna-turistika-si-ve-svycarsku-vynutila-zmenu-pravidel-eutanazie>

SUMNER, <http://researchonline.lshtm.ac.uk> [online]. Vydáno. 2011.
<http://researchonline.lshtm.ac.uk/190/1/1478-4505-9-S1-S3.pdf>

PEJCHALOVÁ-GRÜNWALDOVÁ, Vladimíra. Euthanasie a pomoc při sebevraždě. Milanhamersky.cz [online]. *Parlamentní institut*. Vydáno: 2005.
https://is.muni.cz/th/my5gf/Eutanazie_jako_trestnepravni_problem_moderni_spolecnosti.txt

CONOLLY, Kate. Dutch mobile euthanasia units to make house calls. *Theguardian.com* [online]. Berlin, The Guardian, Vydáno: 2012.
<https://www.theguardian.com/world/2012/mar/01/dutch-mobile-euthanasia-units>

EuroZprávy.cz. [online]. *Právo na smrt - eutanazie: Kde je asistovaná sebevražda povolena?* Vydáno. 2017. <https://eurozpravy.cz/veda-a-technika/veda/77965-pravo-na-smrt-eutanazie-kde-je-asistovana-sebevrazda-povolena/>

BERET, Daniel. Reflex.cz [online]. Letos podstoupí eutanazii v Nizozemsku přes 7000 lidí. To je o 70 procent více než před pěti lety Vydáno 2017.

<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/83126/letos-podstoupí-eutanazii-v-nizozemsku-pres-7000-lidi-to-je-o-70-procent-vice-nez-pred-peti-lety.html>

Msj. Blesk.cz [online]. Odhalení šokujících statistik eutanazie v Belgii: Mezi mrtvými jsou děti! Vydáno 2018. <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pribehy/555627/odhaleni-sokujicich-statistik-eutanazie-v-belgii-mezi-mrtvymi-jsou-deti.html>

SEZNAM ZKRATEK

PAS	-	Physician assisted suicide
NSCIA	-	National Spinal Cord Injury Association
PČR	-	Parlament České republiky
ČTK	-	Česká tisková kancelář
KNLA	-	Královská nizozemská lékařská asociace

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Počet mrtvých 2006-2007.....	54
---	----

Seznam grafů

Graf 1: Názory na eutanazii: časové srovnání 2007 – 2014 (v%).....	35
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
Příloha B - Odpovědi na dotazník Dr. Ing. René Milfait, Th.D.	II
Příloha C - PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D.	VI
Příloha D - Odpovědi na dotazník PhDr. David Krámský, Ph.D.	VII

DOTAZNÍK

- 1) Prosím o krátké představení Vaší osoby
- 2) Co pro Vás znamená slovo eutanazie, jak moc jste s tímto tématem spjat?
- 3) Setkal jste se někdy s reálným případem, který toužil po eutanazii?
- 4) Jaký je Váš osobní i odborný názor - ano či ne? A proč?

Odpovědi na dotazník Dr. Ing. René Milfait, Th.D.

1) Dr. Ing. René Milfait, Th.D., pracuje v současnosti pro EJP-Akademie für Bildung und internationale Zusammenarbeit, před tím měl na starosti ve velké nemocnici spirituální péči a doprovázení a konzultování etických otázek. K těžištím patří teologická etika; křesťanská mravnost; doprovázení nemocných i umírajících, jejich blízkých a pozůstalých; biomedicínská etika (hlavně počátek a konec lidského života); vztah etiky a práva; lidská práva a vztah lidských práv s teologickou etikou; spiritualita a spirituální péče; eticko-lidskoprávní reflexe hrůzného nacistického programu „Euthanasie“; pastorační práce. Je členem Správní rady Hospice sv. Jiří v Chebu a Tachově a sociálně-zdravotního výboru města Mariánské Lázně. Pedagogická činnost.

Z publikací

Odevzdaný text studie *Rozhodování na konci lidského života v étosu vybraných náboženských tradic: v kontextu lidských práv, étosu zdravotnických profesí a právního sekulárního státu. Příspěvek k interkulturní a mezináboženské etické reflexi*. Nadace Hlávkových. 2018.

„Je třeba více poslouchat Boha než lidi“: Příklad statečných křesťanů proti nacistickému programu „Euthanasie“. Slovo & Život. (E)xkluzivně, číslo: 1. Října 2017, s. 33-34. ISSN 2336-1875.

S Zuzana Svobodová: *Vývoj a stav etické výchovy a teologickoetická reiterace lidských práv. Příspěvek k etickému a lidskoprávnímu vzdělávání a k interkulturnímu porozumění hodnotám*, Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2017. 167 s. ISBN 978-80-88018-11-7.

Komerční sexuální zneužívání dětí. Odborný článek pro Newsletter Šance dětem. 2015. S. 14. ISSN 1805-8876. Dostupné na <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelenho-k-diteti/komercni-sexualni-zneuzivani-deti-a-dospivajicich.shtml>.

Lidskoprávní profese sociální práce jako významný a inspirativní aktér sociální politiky. *Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe*, Pardubice: Univerzita Pardubice - Fakulta ekonomicko-správní, 2014, VIII., č. 1, s. 70-86. ISSN 1804-9095.

Křesťanská spiritualita ve službě lidskoprávnímu vzdělávání. *Paidagogos*, Olomouc: Paidagogos časopis pro pedagogiku v souvislostech, 2013, roč. 2013, č. 2, s. 216-229. ISSN 1213-3809.

Lidská práva na rozhraní sociální práce a teologickoetických aspektů. In Michal Kaplánek. *Teologie a sociální práce*. 1. vyd. Praha: Jabok, 2013. s. 87-96, 9 s. ISBN 978-80-904681-1-5.

Lidská práva osob s postižením, nevyléčitelně nemocných a umírajících na pozadí nacistických sterilizací a programu „Euthanasie“. 2. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2013. 424 s. Odborná kniha. ISBN 978-80-86057-85-9.

Lidsky důstojně a s nadějí: Lidská práva na pomezí práva a mravnosti jako nezbytná součást vzdělávání. In *Důstojně a radostně. Příspěvek k lidskoprávnímu, občanskému a etickému vzdělávání*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2012. s. 31-81, 50 s. ISBN 978-80-86057-75-0.

Teologická etika. V kontextu sociální a pastorační práce. 1. vyd. Středokluky: Nakladatelství Zdeňka Susy, 2012. 540 s. ISBN 978-80-86057-78-1.

MILFAIT, René / KOTEC o.s./EJF BERLIN. Vznik a rozvoj center podpory rodiny. Závěrečná publikace mezinárodního projektu */Entstehung und Entwicklung von Familienhilfezentren. Abschlusspublikation zum internationalen Projekt*, Mariánské Lázně: KOTEC, 2011, 50 S. + Přílohy.

Komerční sexualizované násilí na dětech. Prostituce, pornografie, obchod. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-320-8.

FISCHER, Ondřej / René MILFAIT (eds.) a kol.: *Etika pro sociální práci*. 1. vyd. Jabok, Praha: VOŠ Jabok, 2008. 223 s. ISBN 978-80-904137-3-3.

2) Slovo eutanázie má své dějiny. Také se různě používá. Někdy i v případech, kde to není na místě., což přináší nedorozumění či dokonce obviňování a neodpovídající jednání a porozumění a strachy. Proto bych pojem přesně vymezil a v tomto smyslu v dnešním kontextu používal (např. v souladu se Světovou lékařskou asociací). Spjat jsem s ní odborně i

jako občan v tom smyslu, že je jednou z odpovědí na otázky související s utvářením života nevyléčitelně nemocných a umírajících.

3) Ano. V rozhovorech s lidmi, při doprovázení nemocných a v odborné literatuře a jiných dostupných svědectvích.

4) Záleží na tom porozumění. Jestliže v tomto smyslu:

Různých aspektů a nebezpečí definování pojmu eutanázie si je vědoma i Světová lékařská asociace (WMA), jež eutanázii vymezuje takto: „*vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevyléčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen, jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchá tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku*“.⁸³

WMA považuje eutanázii - jako čin záměrného ukončení života pacienta - za neetickou, i když je na žádost pacienta nebo jeho blízkých příbuzných. Dodává, že ale nebrání lékařům respektovat touhu pacienta připustit přirozený proces umírání plynoucí z průběhu terminální fáze onemocnění.⁸⁴ Ve své Deklaraci z října 1987 totiž prohlašuje: „*Eutanazie, to je čin promyšleného ukončení života pacienta, byť i na pacientovu vlastní žádost nebo na žádost blízkých příbuzných, je neetická. To nezabraňuje lékařům, aby respektovali přání nemocného nechat proběhnout přirozený proces umírání v konečné fázi choroby.*“⁸⁵

V současnosti se pod pojmem eutanázie rozumí bezbolestné, rychlé a cílené ukončení života nebo usmrcení člověka na jeho přání či žádost, aby se ukončilo jeho utrpení. Často zmiňovaná úprava v Nizozemsku a Belgii zahrnuje pojem ukončení života na žádost, které se označí, je-li provedeno lékařem, za eutanázii, při níž se nejprve podá sedativum a následně intravenózně podá smrtící prostředek. Zejména v Německu se - na základě zneužití pojmu a souvisejících

⁸³ Dostupné na: <http://www.wma.com> (17. 3. 2018)

⁸⁴ WMA Declaration on Euthanasia. Adopted by the 38th World Medical Assembly, Madrid, Spain, October 1987, und reaffirmed by the 170th WMA Council Session, France, May 2005, und by the 200th WMA Council Session, Norway, April 2015. Dostupné na: www.wma.com (10. 2. 2016).

⁸⁵ In: MUNZAROVÁ, Marta, *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, Praha: Grada, 2005, s. 56.

zkušeností strukturálního bezpráví - výraz eutanázie skoro nepoužívá, ale trestní zákoník (§ 216: „*jestliže byl někdo na základě výslovné a vážné žádosti usmrceného určen k usmrcení, bude odsouzen k trestu odnětí svobody od šesti měsíců až do pěti let*“) či další diskuse hovoří o usmrcení na žádost. Zastánci eutanázie či usmrcení na žádost argumentují hlavně pomocí dvou medicínských principů: právem na sebeurčení pacienta a principem činit dobro (beneficence), protože usmrcení nepůsobí škodu (tzn. není v rozporu s principem nepoškodit/nonmaleficence). Existují ovšem i případy, kdy jsou lidé usmrceni bez žádosti (např. lidé v bezvědomí, novorozenci s těžkým postižením), které se označí pojmem „*nedobrovolná eutanázie*“. Ve všech případech se má utrpení odstranit tím, že se usmrtí trpící.⁸⁶

Tak jsem proti v obojím smyslu. Odůvodnění kratšoučké: právo na život odvozené z lidské důstojnosti; současně respektování práva na sebeurčení a možností paliativní péče a paliativní sedace, které ukazují na nepotřebnost eutanázie jako usmrcení pacienta na jeho žádost. Rozpor s lékařským étosem; argument šikmé plochy; sympatické a solidární pojetí křesťanské etiky a mravnosti.

⁸⁶ SPAEMANN, Robert / Gerrit HOHENDORF / Fuat S. ODUNCU, *Vom guten Sterben. Warum es keinen assistierten Tod geben darf*. Mit einem Vorwort von Manfred LÜTZ, s. 28, 44; ZIMMERMANN, Markus, *Assistierter Suizid und Tötung auf Verlangen*. In: HILPERT, Konrad, Jochen SAUTERMEISTER (Hg.), *Selbstbestimmung – auch im Sterben? Streit um den assistierten Suizid*, s. 83.

Odpovědi na dotazník - PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D.

1) Profesor lékařské psychologie

2) Eutanazie je definována jako ukončení života na žádost pacienta, přičemž se vyžaduje splnění několika podmínek - zvláště dobrovolnost, opakovanou žádost nebo dále například souhlasné stanovisko minimálně dvou lékařů. K tématu jsem vydal monografii s tímto spoluautorů.

3) Ano

4) Ne - vyšší hodnotou je život než svobodné rozhodnutí

Odpovědi na dotazník PhDr. David Krámský, Ph.D

1. vzdělání Universita Karlova - PhDr., Ph.D., doc - obor filosofie. Profesně se zabývá Morální filosofií a Aplikovanou etikou. Autor několika monografií.

2. Pro mne je Eutanásie především etické dilema. Přestože obsahuje řecké eu - dobro či dobrý, je právě toto slovo zatíženo nečetnými interpretačními kontexty. Na otázku, zda je eutanazie dobrá či ne je ta třeba odpovědět jinou otázkou, a to: co myslíme v dané společnosti a čase dobrem, a kdo má být příjemcem a dotčenou osobou tohoto dobra.

3. Nesetkal

4. viz. bod 2. - můj osobní názor se překrývá samozřejmě s profesním. Jinak by to bylo ve chvíli, kdybych byl osobně angažován v takovémto rozhodování. Dovedu se představit, že bych se pak rozhodoval více emotivně a empaticky. Díky Bohu jsem v takovéto situaci ještě nebyl.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kristián Jindra

Obor: Ekonomika a management (B6208)

Forma studia: Prezenční

Název práce: Eutanazie jako etický a právní problém

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 70

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 3

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 4

Počet internetových zdrojů: 32

Vedoucí práce: PhDr. Petr Nesvadba, CS

